

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Štefan Rehák

Dohoda o vině a trestu

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Doboda o vině a trestu*“ vypracoval samostatně a pouze s použitím všech uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 27. 6. 2017

.....
Štefan Reháček

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí mé diplomové práce JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph.D. za odborné vedení při psaní práce a také za její podporu, trpělivost, rady a odbornou diskuzi. Rovněž bych rád poděkoval mým rodičům a Bc. Jaroslavu Kaňovi za podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	7
1. Alternativní rozhodnutí v trestním řízení	9
1.1 Odklony v trestním řízení a dohoda o vině a trestu.....	9
1.2 Restorativní justice	11
2. Dohoda o vině a trestu jako trestněprávní nástroj.....	13
2.1 Legislativní vývoj	13
2.2 Institut dohody o vině a trestu	13
2.3 Obsah dohody o vině a trestu	15
2.4 Řízení o schválení dohody o vině a trestu	16
2.5 Rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu	16
2.6 Opravné prostředky proti rozhodnutí o dohodě o vině a trestu	17
3. Zásada zákazu sebeobviňování	19
3.1 Rozbor právní úpravy v zákonech ČR	19
3.2 Rozbor právní úpravy v mezinárodních smlouvách	20
3.2.1 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....	20
3.2.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	21
3.3 Zhodnocení právní úpravy.....	22
3.4 Zásada zákazu sebeobviňování v judikatuře soudů	23
3.4.1 Judikatura Ústavního soudu ČR	24
3.4.2 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva	26
3.5 Zhodnocení dohody o vině a trestu ve světle judikatury soudů	27
4. Dohoda o vině a trestu v právním řádu Ruska	31
4.1 Historické aspekty dohody o vině a trestu v Rusku	31
4.2 Právní úprava dohody o vině a trestu v právní řádu Ruska.....	32
4.3 Srovnání a zhodnocení právní úpravy Ruska a ČR	33
5. Alternativa k dohodě o vině a trestu v Číně.....	36

5.1	Historické aspekty čínské právní úpravy.....	36
5.2	Právní úprava zkráceného řízení v čínském právním řádu	36
5.3	Srovnání a zhodnocení právní úpravy Číny a ČR.....	37
6.	Využití dohody o vině a trestu v ČR	40
6.1	Využití dohody o vině a trestu v rámci celé ČR.....	40
6.2	Využití dohody o vině a trestu v rámci jednotlivých soudních obvodů	42
6.3	Zhodnocení využívání dohody o vině a trestu.....	42
7.	Úprava dohody o vině a trestu <i>de lege ferenda</i>	44
	Závěr	46
	Příloha č. 1.....	48
	Příloha č. 2	49
	Příloha č. 3	50
	Příloha č. 4	51
	Seznam použitých zdrojů	52
	Shrnutí.....	56
	Summary	57
	Klíčová slova	58

Seznam použitých zkratk

tr. řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Listina	usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Kodex	kodex trestního procesu Ruské federace
TŘ ČLR	trestní řád Čínské lidové republiky
EÚLP	sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
OČTŘ	orgány činné v trestním řízení
ESLP	Evropský soud pro lidská práva

Úvod

Tématem diplomové práce je dohoda o vině a trestu jako forma jiného vyřízení trestní věci v trestním řízení. Jedná se o relativně nový institut možnosti vyřízení trestní věci v českém právním řádu. Dohoda o vině a trestu je institut kombinující prvky dosavadního tradičního trestního řízení. Výstupem z řízení o jejím schválení je v ideálním případě rozhodnutí soudu o schválení dohody o vině a trestu, k jejímuž uzavření došlo mezi státním zástupcem a obviněným. Nejedná se však přímo o odklon v trestním řízení, neboť oproti odklonům v trestním řízení je však jednak vyslovena vina obviněného, jednak uložena trestní sankce odpovídající dohodě zmíněných stran. Tento institut s sebou přináší mnoho teoretických a aplikačních otázek, které mohou při soudním rozhodování a řešení souladnosti se zásadami trestního řízení a ústavními zásadami plynoucími z Listiny¹, neboť se jedná o institut převzatý z právního řádu Spojených států amerických. Práce pojednává především o právní úpravě dohody o vině a trestu a jejím střetu se zásadou zákazu sebeobviňování, která je zakotvena jako zásada trestního řízení na úrovni ústavních předpisů a mezinárodních smluv.

Cílem diplomové práce je tedy analýza právní úpravy dohody o vině a trestu v současných právních předpisech a dále pak vyřešení případného střetu se zásadou zákazu sebeobviňování, a to z důvodu esenciální podmínky pro uzavření dohody o vině a trestu, kterou je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Na vyřešení tohoto rozporu, resp. souladnosti navazuje četnost využívání dohody o vině a trestu v rámci trestních řízení v České republice. Prozatím se jedná o institut velmi málo využívaný, a proto se naskýtá otázka, zda je vhodné či nutné mít jej v právním řádu zakotvený, pakliže v mnoha ohledech naráží na základní zásady trestního řízení. Z dílčích závěrů těchto částí práce je následně navržena právní úprava de lege ferenda, která by mohla být provedena v rámci rekodifikačních prací na novém znění trestního řádu. Vzhledem k široké rozpracovanosti tématu samotné dohody o vině a trestu se práce zabývá pouze velmi specifickou částí, konkrétně kolizí výše uvedené zásady a samotného institutu. Dohoda o vině a trestu je relativně mladým institutem, např. oproti některým odklonům, nicméně její potenciál má možnost se rozvíjet a četnost použití se může postupem času úměrně zvyšovat.

Informace sloužící jako podklad pro tuto diplomovou práci jsou čerpány především z právních předpisů České republiky, resp. zákonů a ústavních zákonů, dále z mezinárodních smluv, odborných knih a dalších monografií, komentářů, zahraniční literatury a rozhodnutí soudů jak českých, tak zahraničních a mezinárodních. Tyto teoretické a praktické poznatky jsou podrobeny

¹ Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb., v aktuálním znění.

kritické analýze a zhodnocení s přidáním vlastních názorů, které přispějí k vytvoření uceleného pohledu na věc a vyřešení výše uvedené domnělé kolize. V rámci práce je provedena i komparace s právními řády Ruska a Číny, a to z důvodu dosavadní nezpracovanosti tématu právních úprav dohody o vině a trestu či obdobných řízení v těchto zemích. Zjevné odlišnosti v pojetí právního státu v uvedených zemích mohou být v některých ohledech zajímavé pro srovnání právní úpravy v naší zemi, či dokonce mohou posloužit jako inspirační zdroj.

Diplomová práce je členěna do sedmi kapitol, v rámci nichž je dále členěna na podkapitoly. První kapitola obsahuje zevrubné informace o dohodě o vině a trestu a jiných alternativních možnostech rozhodnutí, odlišení pojmu odklon a dohoda o vině a trestu a jejich využití jako nástrojů restorativní justice. Druhá kapitola obsahuje analýzu právní úpravy dohody o vině a trestu v trestním řádu od podmínek pro uzavření této dohody, až po samotné řízení a možnosti rozhodování soudu v rámci řízení o schválení dohody o vině a trestu. Třetí kapitola se pak zabývá stěžejním tématem, a to zásadou zákazu sebeobviňování, její právní úpravy a jejího rozboru v rámci rozhodovací praxe Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Ve čtvrté a páté kapitole je zanalyzována úprava stejného či obdobného institutu v Číně a Rusku. V rámci šesté kapitoly je rozebrána četnost a efektivnost využití dohody v rámci trestního řízení v České republice. Konečně pak sedmá kapitola přináší možnosti vhodné právní úpravy dohody o vině a trestu de lege ferenda, a to na základě získaných informací z celkové analýzy v rámci diplomové práce.

1. Alternativní rozhodnutí v trestním řízení

1.1 Odklony v trestním řízení a dohoda o vině a trestu

Trestní řízení v České republice nekončí vždy rozhodnutím o vině či nevině a případném uložení trestu. Vzhledem ke změnám ve vnímání trestního řízení bylo nezbytné v právním řádu upravit i možnosti určitého „mimosoudního“² řešení sporu, resp. vyřízení sporu jiným než standardním způsobem, kdy závažnost spáchaného činu, osoba pachatele a jeho následné chování či vůle vyřešit nastalou situaci po spáchání trestného činu naznačují, že zde není potřeba konání celého standardního trestního řízení, ale že lze danou věc vyřešit jinak. Takové způsoby se v českém právním řádu nazývají odklony. Pojem odklonu není v českém právním řádu upraven a je vymezen pouze na právně teoretické úrovni.

Odklon v trestním řízení je prvkem tzv. restorativní justice.³ Je pojímán ve dvou úrovních, a to jako odklon v užším smyslu a odklon v širším smyslu. Odklon v užším pojetí lze definovat jako jistou odchylku od standardního průběhu trestního řízení, kdy toto řízení nedospěje do vynesení odsuzujícího rozsudku, nýbrž není vyslovena vina, není uložena klasická sankce, a dojde tak k odklonění se od tohoto běžného způsobu trestního procesu a věc je vyřízena jinak, zpravidla zastavením trestního stíhání, jakožto dalším charakteristickým znakem odklonu.⁴ Do této definice však nelze zařadit všechny níže uvedené odklony v trestním řízení, neboť v nich může dojít k vyslovení viny a uložení trestní sankce, nicméně jejich průběh je rovněž odlišný od klasického trestního řízení. V rámci širší definice odklonu tak lze definovat odklon jako „opatření, které má za důsledek odchýlení údajných pachatelů od formálního řízení v podobě obžaloby, soudu a odsouzení, a zároveň jako způsobu, jak se ve vhodných případech vyvarovat stigmatizaci pachatele vyplývající z průběhu trestního řízení a odsuzujícího rozsudku.“⁵

Vzhledem k výše uvedeným definicím tak Jelínek řadí mezi odklony v trestním řízení podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, narovnání, řízení o schválení dohody o vině a trestu a odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění a trestní příkaz.⁶ Trestní příkaz jako formu odklonu uvádí i další odborná literatura⁷, neboť i v tomto řízení dochází k odchýlení se od standardního průběhu trestního řízení, přičemž

² NETT, Alexander. K odklonu v trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 4, s. 171.

³ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 14.

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 728.

⁵ Ščerba, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 33.

⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 728.

⁷ Srov. FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 762., MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 832.

trestní příkaz lze podřadit pod definici odklonu v širším slova smyslu, resp. za jiný způsob soudního vyřízení trestní věci.

I přes výše uvedené definice a názorové směry se však domnívám, že dohodu o vině a trestu, resp. řízení o schválení dohody o vině a trestu není možné jednoznačně zařadit mezi odklony v trestním řízení. Jedná se o jakýsi kvazi odklon, či hybrid, jenž kloubí dohromady jednak prvky z odklonů v trestním řízení, jednak prvky ze standardního trestního řízení zakončeného vyhlášením odsuzujícího rozsudku s vyslovením viny a stanovením trestu za spáchaný trestný čin. Široké pojetí odklonů sice nepožaduje vyřízení věci jiným způsobem (než vynesení odsuzujícího rozsudku), avšak vyžaduje odklonění se od standardního průběhu trestního řízení a zároveň jakési odstranění stigmatizace pachatele vyplývající z trestního řízení. V konečném důsledku však řízení o dohodě o vině a trestu probíhá tak, že státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce sjedná obsah dohody o vině a trestu, který následně podá k příslušnému soudu jako návrh na schválení dohody o vině a trestu. Soud následně (v ideálním případě) předložený návrh schválí, čímž vysloví vinu obviněného a stanoví mu trest za spáchaný trestný čin. Čistě prakticky tak řízení o dohodě o vině a trestu ve stěžejních bodech (podání návrhu, schválení soudem, odsuzující rozhodnutí) kopíruje standardní trestní řízení, jehož výsledkem je rozhodnutí odsuzující obviněného z trestného činu, které v závislosti na uloženém trestu může vést ke stigmatizaci pachatele, jež vyplývá z trestního řízení a odsuzujícího rozhodnutí.

Z tohoto důvodu se domnívám, že dohoda o vině a trestu je kombinací odklonů v trestním řízení a samotného trestního řízení, a proto je vhodné ji zařadit mezi jakýsi hybrid, či kvazi odklony, neboť se jedná o jistou formu konsenzuálního trestního procesu s následným vyslovením viny a uložením trestu.⁸ Rozhodně se však jedná o jiné vyřízení trestní věci než standardním způsobem.

⁸ Srov. POCHYLÁ, Veronika. Limity dohodovacího řízení. In STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Trnava: Leges, 2015, s. 367 – 374.

1.2 Restorativní justice

Odklony v trestním řízení patří k nástrojům restorativní justice, která na rozdíl od retribuční justice chápe spáchání trestného činu jako určitý konflikt mezi pachatelem a obětí trestného činu, resp. poškozeným a nejbližšího sociálního okolí pachatele a obětí.⁹ Upouští tedy od pojetí trestného činu jako útoku proti zájmům státu, které stát musí stíhat, v trestním řízení vyslovit vinu a uložit trest. Takové pojetí a s tím spojené nové nástroje řešení trestních věcí s sebou přináší mnoho otázek především na teoretické úrovni a s tím související problémy při jejich samotné aplikaci¹⁰, které je potřeba před jejich zakotvením do právních předpisů vyřešit.

Primárním účelem a cílem restorativní justice je především urovnat vzniklý konflikt a napravit následky, které byly způsobeny spáchaným trestným činem.¹¹ Restorativní justice vzhledem k jejímu účelu a cíli stojí na následujících základních principech:

- 1) zaměření na škody a z nich plynoucí potřeby obětí, pachatelů a komunity,
- 2) zabývání se závazky a povinnostmi pramenícími ze způsobených škod
- 3) využívání participativního procesu, který je založen na vzájemné kooperaci všech zúčastněných osob,
- 4) zapojení všech zúčastněných do procesu, jichž se událost týká.¹²

Odklony v trestním řízení tak mají za úkol zefektivnit jednak rychlost vyřízení trestní věci, dále odbřemenit soudy v České republice vzhledem ve vztahu k nápadu trestních věcí, působit výchovněji na pachatele trestných činů a jednak zapojit širší okruh osob na vyřešení celého konfliktu. V rámci procesu restorativní justice by mělo dojít k dosažení zadostiučinění a pomyslnému obnovení rovnováhy mezi stranami konfliktu, tedy aby byl život všech zúčastněných navrácen do podoby před spáchaním trestného činu, a to za současného zabránění recidivě.¹³ Restorativní justice je oproti běžnému řízení náročnější z hlediska lidského aparátu, širší potřeby profesionálů.¹⁴

Tato nová koncepce však v mnoha případech naráží na základní zásady obsažené v § 2 tr. řádu, na nichž stojí dosavadní trestní řízení. Při přijímání nových způsobů vyřízení trestních věcí tak

⁹ ŠÁMAL, Pavel. In HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 3. vydání, 2009. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxg6zdlrxw4x3wl52hezltorxgs3k7ojuxuzlone&groupIndex=0&rowIndex=0>.

¹⁰ PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79.

¹¹ MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Restorativní potenciál trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 10, s. 233.

¹² Tamtéž, s. 233 – 234.

¹³ MATOUŠEK, Oldřich, MATOUŠKOVÁ, Andrea. Cíle při profesionální práci s obětí a pachatelem násilného trestného činu – restorativní přístup. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 202.

¹⁴ Tamtéž, s. 204.

mohou být tyto zásady nabežány, a proto je nutné nové instituty podrobit dostatečné kritické teoretické analýze, zda je vůbec přípustné a možné v našem právním prostředí takový institut zavést. Zásah do základních zásad trestního řízení by měl být vždy minimální, avšak kvůli novým směrům v možnostech řešení trestních věcí se jeví jako vhodné a nezbytné začít uvažovat i nad možnostmi úpravy současného pojetí trestního řízení. V českém právním prostředí trestního práva existuje mnoho příležitostí, v nichž by bylo vhodnější vzhledem k jejich závažnosti a četnosti řešit prostřednictvím odklonů a jiných alternativních vyřízení trestních věcí.¹⁵ Za vším však stojí potřeba kvalitní legislativní práce a úpravy, která bude i přes možné legitimní zásahy do základních zásad vyváženě respektovat lidská práva obsažená v Listině a mezinárodních úmluvách.

¹⁵ K tomuto srov. ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 12.

2. Dohoda o vině a trestu jako trestněprávní nástroj

2.1 Legislativní vývoj

Institut dohody o vině a trestu je v právním řádu České republiky relativně novinkou, neboť byl do zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, zakotven zákonem č. 193/2012 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. V zákonodárném sboru České republiky lze nicméně pokusy o zavedení dohody o vině a trestu najít již v roce 2005, a to v pozměňovacím návrhu skupiny poslanců, v Poslanecké sněmovně tisk č. 746/3, či v návrhu vlády z roku 2008, v Poslanecké sněmovně tisk č. 574/0.¹⁶ Tyto dva návrhy byly nakonec neúspěšné a dohoda o vině a trestu nebyla do českého právního řádu zakotvena.

Následně byl zákonodárným sborem České republiky přijat zákon č. 193/2012 Sb., který novelizoval trestní řád, a obohatil tak české trestní řízení o možnost uzavření dohody o vině a trestu. K přijetí dohody o vině a trestu přispělo rovněž doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (87) 18, které se zabývalo problematikou zjednodušení trestní spravedlnosti.¹⁷ Český právní řád se zakomponováním dohody o vině a trestu rozrostl o další způsob, jak je možné vyřídit trestní věc, a přinesl stranám trestního řízení další možnost jiného (alternativního) vyřízení soudní věci v trestním řízení.

Dohoda o vině a trestu byla zařazena do části druhé, hlavy desáté, oddílu šestého, a to do ustanovení § 175a a § 175b tr. řádu stanovujících podmínky, za nichž lze ujednat dohodu o vině a trestu. Samotné řízení o schválení dohody o vině a trestu bylo pak zařazeno do části třetí, hlavy dvacáté, oddílu osmého, konkrétně do ustanovení § 314o až § 314s tr. řádu. Podle důvodové zprávy došlo k přijetí tohoto institutu mimo důvodů výše uvedených také za účelem dosažení jednoduššího a efektivnějšího trestního řízení¹⁸.

2.2 Institut dohody o vině a trestu

Podstata dohody o vině a trestu spočívá v uzavření dohody mezi státním zástupcem a obviněným, v níž se dohodnou na adekvátním způsobu ukončení trestního řízení, přičemž musí být respektovány zájmy poškozeného. Trestní řád stanoví podmínky, za nichž je možné uzavřít dohodu o vině a trestu, v ustanovení § 175a.

¹⁶ ŘÍHA, JIŘÍ. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2260.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Jednání o dohodě o vině a trestu lze zahájit za podmínky, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, je trestným činem a spáchal jej obviněný. Nesmí však jít o trestný čin, který je dle ustanovení § 14 odst. 3 tr. zákoníku zvláště závažným zločinem, neboť pro zvláště závažné zločiny nelze dle ustanovení § 175a odst. 8 tr. řádu dohodu o vině a trestu sjednat. Dle předmětného ustanovení není možné dohodu sjednat ani v řízení vedeném proti uprchlému. Další podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu je dle ustanovení § 175a odst. 3 tr. řádu prohlášení obviněného, v němž obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, přičemž dosud opatřené důkazy a výsledky získané v přípravném řízení tomuto prohlášení přisvědčují, resp. na jejich základě nejsou důvodné pochybnosti o tom, že prohlášení, které obviněný učinil, je pravdivé. Při sjednávání dohody o vině a trestu musí být také přítomen obhájce obviněného a v případě, kdy obviněný obhájce nemá, tak mu musí být pro sjednávání dohody o vině a trestu ustanoven, neboť se jedná o jeden z důvodů nutné obhajoby¹⁹.

Z díkce ustanovení § 175a odst. 1 tr. řádu vyplývá, že jednání o dohodě o vině a trestu zahajuje státní zástupce ze své iniciativy, nebo na návrh obviněného. Návrh obviněného na zahájení dohodovacího řízení však není možné považovat za návrh na zahájení dohodovacího řízení v procesním smyslu²⁰. Obviněný může sjednávání dohody pouze iniciovat, avšak samotné zahájení dohodovacího řízení závisí na posouzení státního zástupce. Státní zástupce takový návrh posoudí a v případě, že jej neshledá důvodným, tak o tom obviněného, případně i jeho obhájce, má-li ho, vyrozumí. Zákon nestanoví žádnou procesní formu pro případné vyrozumění, tudíž ani nedává obviněnému žádnou možnost se proti takovému kvazi rozhodnutí státního zástupce bránit.

Ke konání dohodovacího řízení je státní zástupce povinen obviněného předvolat. Obhájce obviněného a poškozeného, který se výslovným prohlášením nevzdal svých procesních práv zaručených zákonem, je státní zástupce povinen vyrozumět o době a místě konání dohodovacího řízení v souladu s ustanovením § 175a odst. 2 tr. řádu. Poškozený navíc musí být upozorněn na možnost uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení, tedy že tak může učinit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu.

Samotné dosažení shody na podobě dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným však k vyvolání jejich právních účinků nestačí. Ustanovení § 175b odst. 1 tr. řádu pak ukládá státnímu zástupci povinnost po sjednání dohody o vině a trestu podat k příslušnému soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, a to v rozsahu sjednané dohody. O sjednané dohodě

¹⁹ ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu

²⁰ ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 46.

o vině a trestu, resp. o návrhu na její schválení pak rozhodne soud v řízení o schválení dohody o vině a trestu dle ustanovení § 314o a násl. tr. řádu.

2.3 Obsah dohody o vině a trestu

Hlavním předmětem obsahu vyjednávání státním zástupcem a obviněným, resp. jeho obhájcem je prakticky dohodování sankce a případně projednání poškozeným uplatněného nároku. Trest musí být v dohodě o vině a trestu dohodnut ve všech detailech. Musí být dohodnut druh trestu, jeho výměra, případně jeho modalita, dále pak způsob výkonu trestu, délka zkušební doby, náhradní trest odnětí svobody a také typ a rozsah přiměřených omezení a povinností, resp. upuštění od potrestání ve smyslu ustanovení § 175a odst. 6 písm. f) tr. řádu. V dohodě o vině a trestu může být zahrnuto i uložení ochranného opatření, a to ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Pokud je v rámci dohody o vině a trestu upuštěno od potrestání, lze výjimečně uložit i ochranná opatření, pakliže jsou splněny podmínky pro jeho uložení a bylo-li v rámci dohodovacího řízení dohodnuto²¹. Sjednaný trest musí v každém případě odpovídat spáchanému činu a osobnosti pachatele, a musí tak být dodržena kritéria pro stanovení druhu a výměry trestu ve smyslu ustanovení § 39 a násl. tr. zákoníku.

Právní kvalifikace skutku na druhou stranu nemůže být předmětem dohodovacího řízení, byť se dle ustanovení § 175a odst. 6 písm. d) tr. řádu jedná o obligatorní součást dohody o vině a trestu. Nemožnost dohodování právní kvalifikace plyne především z prevence proti vyjednávání právní kvalifikace skutku v rozporu se skutkovými zjištěními ve věci. Vyjednávání právní kvalifikace je obvyklé v zemích založených na anglosaském právním systému. V našem právním prostředí je však zcela nemyslitelné, aby byla právní kvalifikace skutku předmětem vyjednávání v dohodovacím řízení, neboť, jak správně podotýká Ščerba, došlo by k porušení rovnosti před zákonem, kdy by stejné skutky byly posuzovány právně odlišně.²² Jako ochrana před tímto sjednáváním právní kvalifikace proto byla soudu zákonem dána možnost dohodu o vině a trestu neschválit z důvodu obsaženého v ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu, a to pokud je dohoda o vině a trestu nesprávná či nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo druhu a výše navrhaného trestu.

²¹ § 175a odst. 6 písm. h) tr. řádu

²² ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 46.

2.4 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Řízení o schválení dohody o vině a trestu se dle výše uvedeného zahajuje návrhem na schválení dohody o vině a trestu podávaným státním zástupcem k místně a věcně příslušnému soudu. Po jeho podání jej předseda senátu přezkoumá a po posouzení obsahu tohoto návrhu a obsahu spisu může postupovat třemi způsoby.

V prvním případě může v souladu s ustanovením § 314o odst. 1 písm. a) tr. řádu nařídit veřejné zasedání, v němž bude rozhodnuto o návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Ustanovení § 314o odst. 1 písm. b) tr. řádu pak dává předsedovi senátu návrh odmítnout, a to pro závažné procesní vady, jež doprovázely sjednávání dohody, zejména půjde o případ, kdy obviněný nebyl při sjednávání dohody o vině a trestu zastoupen obhájcem, či pokud je dohoda o vině a trestu nesprávná nebo nepřiměřená vzhledem k zjištěnému skutkovému stavu či z hlediska druhu a výše navrženého trestu nebo ochranného opatření. Návrh může předseda rovněž odmítnout z důvodů uvedených v ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu, které budou popsány níže. Konečně pak může předseda senátu nařídit dle § 314o odst. 1 písm. c) tr. řádu předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

2.5 Rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Při rozhodování o návrhu na schválení dohody o vině a trestu je soud oprávněn v mezích ustanovení § 314r odst. 1 tr. řádu rozhodovat o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu, který je sjednán v dohodě o vině a trestu. Pokud dohoda obsahuje i nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení, rozhoduje soud dle věty druhé předmětného ustanovení v rozsahu uvedeném v dohodě, pokud s ní souhlasí poškozený, nebo pokud dohodnutý rozsah a způsob takového nároku odpovídá řádně uplatněnému nároku poškozeného v souladu s ustanovením § 43 odst. 3 tr. řádu. Soud může dohodu o vině a trestu podle ustanovení § 314r odst. 2, odst. 3 a odst. 4 tr. řádu buď schválit, nebo neschválit, příp. oznámit své výhrady ke stávajícímu znění a umožnit tak státnímu zástupci a obviněnému předložit nový návrh, aniž musela být věc vrácena do přípravného řízení.

Schválí-li soud dohodu o vině a trestu, učiní tak odsuzujícím rozsudkem, jenž musí osahovat výrok o vině a trestu, resp. ochranném opatření, a to v souladu s dohodou o vině a trestu dle ustanovení § 314 odst. 3 tr. řádu. Výrok týkající se nároku poškozeného uvede soud rovněž v souhlasu s dohodou o vině a trestu, s níž poškozený vyslovil souhlas v souladu s ustanovením § 314r odst. 4 tr. řádu, v jiném případě pak může soud postupovat v intencích ustanovení § 228, resp. § 229 tr. řádu.

Trestní řád dále dává soudu v ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu možnost dohodu o vině a trestu neschválit, pokud je dohoda nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení, anebo pokud předseda senátu dospěje ke zjištění, že v průběhu sjednávání byla závažně porušena práva obviněného. Pakliže tedy soud z některého z uvedených důvodů dohodu o vině a trestu neschválí, vrátí usnesením věc do přípravného řízení, přičemž proti tomuto usnesení lze podat stížnost s odkladným účinkem.

Mimo výše uvedené může soud přímo v průběhu veřejného zasedání oznámit státnímu zástupci a obviněnému své výhrady ke sjednané dohodě o vině a trestu. Státní zástupce a obviněný pak mohou soudu předložit nový návrh dohody ve stanovené lhůtě, pročež soud veřejné zasedání odročí. Pokud by soudu nebyla nová dohoda o vině a trestu ve stanovené lhůtě předložena, rozhodne soud opět usnesením, že se věc vrací do přípravného řízení, to vše podle ustanovení § 314r odst. 3 tr. řádu.

2.6 Opravné prostředky proti rozhodnutí o dohodě o vině a trestu

I přes specifické řízení o schválení dohody o vině a trestu může nastat situace, kdy státní zástupce či obviněný s rozsudkem, jímž byla dohoda o vině a trestu schválena, nesouhlasí. Na takové případy pamatuje trestní řád ve svém ustanovení § 245, kdy je možné proti rozsudku, kterým byla soudem schválena dohoda o vině a trestu, podat odvolání, avšak pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu navrženou soudem státním zástupcem ke schválení. Možnosti podání odvolání jsou tak v případě zmíněného rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o schválení dohody o vině a trestu, oproti „běžnému“ odsuzujícímu rozsudku zákonem velmi zúžené. Toto zúžení vyplývá z povahy samotného institutu dohody o vině a trestu, kdy se může obžalovaný či státní zástupce proti takovému rozhodnutí odvolat v případě překvapivého rozsudku soudu, jímž nebyla respektována dosažená dohoda mezi státním zástupcem a obžalovaným. Možnost odvolání je tedy zákonem umožněna jako způsob ochrany před svévolí soudu či nerespektováním samotné podstaty dohodovacího řízení soudem.²³

Další osobou oprávněnou podat odvolání proti rozsudku schvalujícímu dohodu o vině a trestu je poškozený, který dle trestního řádu uplatnil nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení. Poškozený však může napadnout odvoláním pouze výrok týkající se náhrady škody nebo nemajetkové újmy v penězích či o vydání bezdůvodného obohacení, a to pokud je takový výrok nesprávný. V případě, že poškozený v dohodě o vině a trestu souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného

²³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s 965 – 966.

obohacení a dohoda o vině a trestu byla soudem v odsouhlasené podobě schválena soudem, pak v takovém případě zákon neumožňuje poškozenému bránit se vůči takovému rozsudku, resp. výroku, který se ho týká, odvoláním. Poškozený může podat odvolání i v případě, že by výrok o náhradě škody zcela chyběl. Toto právo poškozeného lze dovodit z ustanovení § 245 odst. 1 věta třetí tr. řádu ve spojení s ustanovení § 246 odst. 2 tr. řádu, kdy osoba oprávněná podat odvolání z důvodu nesprávnosti rozsudku může tento napadnout i tehdy, nebyl-li takový výrok učiněn, jakož i pro porušení ustanovení o řízení, které rozsudku předcházelo, pokud takové porušení mohlo způsobit, že je výrok nesprávný, nebo že chybí.²⁴

Podstatou dohody o vině a trestu je především zjednodušení trestního řízení z hlediska dokazování, přičemž nutnou podmínkou je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. V dohodovacím řízení tak dochází k určitému souhlasnému projevu státního zástupce a obviněného spočívajícího v uznání závěrů zjištěných orgány činnými v trestním řízení. Bylo by tedy popřením smyslu dohodovacího řízení, kdyby bylo možné podat odvolání ve stejném rozsahu, jako jej lze podat proti standardnímu rozsudku soudu v trestní věci. Takový přístup by navíc byl popřením i samotného účelu dohody o vině a trestu, tedy zrychlení a zjednodušení trestního řízení. Přistoupením na uzavření dohody o vině a trestu se strany vzdaly práva na projednání věci před soudem v hlavním líčení a zároveň i v řízení odvolacím.²⁵

²⁴ Srov. PETŘÍČEK, Libor. *K postavení poškozeného v trestním řízení* [online]. Epravo.cz, 21. října. 2003 [cit. 10. května 2017]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-postaveni-poskozeneho-v-trestnim-rizeni-22115.html>>.

²⁵ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní zákoník a trestní řád...*s. 966.

3. Zásada zákazu sebeobviňování

Zásada *nemo tenetur se ipsum accusare*, je důležitou zásadou trestního řízení, která je zakotvena již na ústavní úrovni, a to konkrétně v čl. 37 odst. 1²⁶, resp. čl. 40 odst. 1²⁷ Listiny. Jedná se tedy o zásadu spadající do práva na soudní a jinou právní ochranu, resp. práva na spravedlivý proces zakotveného v hlavě páté Listiny. Právo na spravedlivý proces lze dále najít především v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, kterou je Česká republika vázána.²⁸ Konkrétní ustanovení obsahující explicitně vyjádřenou zásadu zákazu sebeobviňování Úmluva v daném článku neobsahuje, avšak tato zásada je stejně jako čl. 6 bohatě rozvíjena v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

3.1 Rozbor právní úpravy v zákonech ČR

Jak již je uvedeno výše, je zásada zákazu sebeobviňování zakotvena na ústavní úrovni. V trestním řízení je pak tato zásada promítnuta i v základních zásadách trestního řízení, kdy se jedná konkrétně o ustanovení § 2 odst. 4 věta třetí tr. řádu. Podle tohoto ustanovení je nezbytné v rámci vyšetřování trestní věci šetřit práv a svobod zaručených Listinou. Tímto právem je pak také právo na dodržování zásady zákazu sebeobviňování obviněného, který má dle ustanovení čl. 40 odst. 4 Listiny právo nevypovídat. Právo nevypovídat s sebou přináší výhodu obviněného, která spočívá v přenesení odpovědnosti za prokázání tvrzené viny na orgány činné v trestním řízení. Toto právo je jedním ze základních pravidel trestního řízení vůbec, avšak existují jisté limity, kdy lze zásadu zákazu sebeobviňování prolomit. Opačný postup by vedl k neomezené moci obviněného nad trestním řízením, kdy by jisté stěžejní úkony v trestním řízení mohly být shledány v rozporu s touto zásadou (např. pasivní strpění úkonů spojených s důkazními prostředky apod.).²⁹

Zásadu zákazu sebeobviňování lze dále nalézt i v případě zákonné úpravy svědků a svědeckých výpovědí. Svědek v trestním řízení je ve světle rozebírané zásady chráněn jednak v ustanovení čl. 37 odst. 1 Listiny, jednak pak také v zákonné úpravě § 100 tr. řádu, který přímo upravuje právo odeprít výpověď. Dle odst. 1 mají právo odeprít výpověď svědci, kteří jsou v určitém příbuzenském či obdobném blízkém vztahu s obviněným. Jedná se o příbuzné obviněného v pokolení přímém, dále jeho sourozence, osvojitele, osvojence a také o manžele, partnery a druhy. Tento odstavec tedy

²⁶ Úplné znění čl. 37 odst. 1 Listiny: Každý má právo odeprít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.

²⁷ Úplné znění čl. 40 odst. 4 Listiny: Obviněný má právo odeprít výpověď; tohoto práva nemůže být žádným způsobem zbaven.

²⁸ Srov. čl. 10 Ústavy

²⁹ VARENINOVÁ, Sandra. *Princip nemo tenetur se ipsum accusare ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva* [online]. Epravo.cz, 16. září. 2013 [cit. 23. dubna 2017]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/princip-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare-ve-svetle-judikatury-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava-92244.html>>.

řeší situaci, kdy má svědek vypovídat o skutečnostech, které se týkají obviněného, resp. jejich výpověď by mohla být v praxi použita jako usvědčující důkaz.

Zákonná úprava odst. 2 téhož ustanovení tr. řádu na druhou stranu chrání přímo svědka před tím, aby se mohl na základě své výpovědi vystavit nebezpečí trestního stíhání. Zákon dále přiznává svědkovi toto právo v případě, kdy by mohl svou výpovědí vystavit nebezpečí trestního stíhání jinou osobu, tedy svého příbuzného v pokolení přímém, svého sourozence, osvojitele, osvojence, manžela, partnera či druhu anebo dokonce i jiné osoby v poměru rodinném či obdobném, jejichž újmu způsobenou tímto nebezpečím trestního stíhání by mohl oprávněně pociťovat jako újmu sobě vlastní.

Tato zásada se rovněž projevuje i při dalších úkonech v trestním řízení, a to především při rekognici³⁰. Vzhledem ke skutečnosti, že prostřednictvím rekognice lze získat důkazy potřebné pro usvědčení obviněného, avšak v rámci rekognice se jedná o pasivní strpění nějakého úkonu, tedy obviněný nemusí v rámci úkonu nic aktivně konat. Ústavní soud se strpěním úkonů při rekognici zabýval např. ve svém nálezu³¹, v němž dospěl k závěru, že „*požadavky, jež jsou při rekognici na obviněného kladeny, nemají takový charakter, aby je bylo lze označit za donucování k sebeobviňování či k sebensvědčování.*“³² Dle citovaného nálezu Ústavní soud řešil i střet se zásadou zákazu sebeobviňování, přičemž konstatoval, že „*pravidlo nemo tenetur se ipsum accusare není, i přes svůj zásadní význam pro spravedlivost trestního procesu, bezbřehé. I přes specifika rekognice uvedená výše se ve své podstatě jedná o úkon, při němž je obviněný nucen toliko pasivně strpět poznávací proceduru.*“³³ Problém však nastává, je-li obviněný nucen něco konat. Může jít o situaci, kdy OČTŘ ozve obviněného, aby promluvil, a poskytl tak vzorek svého hlasu. ESLP v této věci³⁴ konstatoval, že jde o nepřipustný zásah do práva na rodinný a soukromý život³⁵.

3.2 Rozbor právní úpravy v mezinárodních smlouvách

3.2.1 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákaz sebeobviňování je obsažen v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla ratifikována dne 18. 3. 1992 a publikována jako sdělení č. 209/1992 Sb.³⁶, je pro Českou republiku závazná ve smyslu ustanovení čl. 10 Ústavy. Tato zásada vyplývá jednak z ustanovení

³⁰ ustanovení § 104b. tr. řádu.

³¹ náleží Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06, bod VIII.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž.

³⁴ rozsudek ESLP ve věci P. G. a J. H. proti Spojenému království ze dne 25. 9. 2001, č. 44787/98.

³⁵ ustanovení čl. 8 odst. 1 EÚLP

³⁶ Resp. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

čl. 6 EÚLP, který upravuje právo na spravedlivý proces, jednak pak také z ustanovení čl. 3 EÚLP, které se týká zákazu mučení a nelidského zacházení.

Ustanovení čl. 6 EÚLP je obecnou úpravou práva na spravedlivý proces, přičemž dané ustanovení neobsahuje explicitně vyjádřenou zásadu zákazu sebeobviňování, avšak tato zásada je považována za součást práva na spravedlivý proces³⁷. Zmíněné ustanovení EÚLP je, jako všechna další ustanovení, dále rozvíjeno při rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, který se ve svých rozhodnutích již několikrát zabýval zásadou zákazu sebeobviňování. O rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva však bude pojednáno níže³⁸.

Vzhledem ke skutečnosti, že sebeobviňování může být od obviněných získáváno i praktikami, které jsou neslučitelné se současnými lidskoprávními ujednáními, upravuje získávání důkazů a případné sebeobviňování i výše uvedený čl. 3 EÚLP, podle něhož nesmí být nikdo podrobován nelidskému zacházení, či dokonce mučení. Zmíněné ustanovení je v EÚLP zakotveno z důvodu ochrany nejen lidí v běžném životě, ale i případných obviněných, kteří nesmějí být pro získání výpovědi či přiznání mučení, resp. s nimi nesmí být nelidsky zacházeno. I v případě ustanovení tohoto článku však Evropský soud pro lidská práva dovedl kritéria, jak k tomuto právu v určitých případech přistupovat. O tom však bude pojednáno rovněž v další podkapitole³⁹.

3.2.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Na rozdíl od EÚLP upravuje Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který v České republice vstoupil v platnost dne 23. 3. 1976 a je publikován jako vyhláška č. 120/1976 Sb.⁴⁰, explicitně zásadu zákazu sebeobviňování. Její úprava je uvedena v čl. 14 odst. 3 písm. g) MPOPP, kdy tento článek stanoví, že: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mít tyto minimální záruky: nesmí být nucen svědčit proti sobě nebo přiznat vinu.“ Rozdíl je tedy oproti EÚLP zcela evidentní, přičemž je zde na místě upozornit na díky předmětného ustanovení.

Na rozdíl od EÚLP stanoví MPOPP zákaz sebeobviňování jako nemožnost být nucen svědčit proti sobě nebo přiznat vinu. Případné přiznání viny či nevinu dává MPOPP do rukou obviněnému. Je v plné dispozici obviněného, zda se rozhodne vinu přiznat, či zda bude svědčit sám proti sobě, aby se mu dostalo spravedlivého trestního procesu, potažmo spravedlivého trestu. Rozhodně není pravidlem, že by všichni pachatelé trestného činu, resp. obvinění trvali pouze na tom, že jsou

³⁷ ŠVÁSTA, Pavel. *Několik krátkých úvah k problematice aplikace zásady nemo tenetur na právnické osoby* [online]. Právní prostor, 2. března 2015 [cit. 26. dubna 2017]. Dostupné na: <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/nekolik-kratkych-uvah-k-problematice-aplikace-zasady-nemo-tenetur-na-pravnicke-osoby>>.

³⁸ Kapitola 3.4.2

³⁹ Kapitola 3.4.2

⁴⁰ Resp. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

nevinní. V některých případech dokonce mohou obvinění profitovat ze spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Český právní řád na takovou možnost pamatuje v případě institutu spolupracujícího obviněného upraveného v ustanovení § 178a a násl. tr. řádu.

Případné přiznání viny obviněným tedy nemůže být shledáno jako rozporné s ustanovením čl. 14 odst. 3 písm. g) MPOPP, pakliže bylo učiněno ze svobodné vůle obviněného a k takovému přiznání nebyl nucen. Zmíněné ustanovení je tak částečnou kombinací čl. 3 a čl. 6 EÚLP, kdy kombinuje prvky práva na spravedlivý proces a zákaz mučení či nelidského, resp. ponižujícího zacházení, kterým donucení k přiznání viny rozhodně je.

Pro úplnost je pak vhodné doplnit, že i přesto že by se obviněný v rámci českého trestního řízení doznal, resp. přiznal vinu, pak takové přiznání nezabavuje orgány činné v trestním řízení v jejich povinnosti prokázat vinu obviněného nade vší pochybnost, a to v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. řádu⁴¹, byť je tato zásada omezena⁴², avšak ne zcela vyloučena.

3.3 Zhodnocení právní úpravy

České i mezinárodní právní předpisy vychází ze stejného pojetí zásady zákazu sebeobviňování. V žádném z uvedených předpisů nenajdeme ustanovení, jenž by upravovalo zásadu zákazu sebeobviňování ve smyslu, že nikdo se nesmí doznat k trestnému činu, který spáchal, či nikdo nemůže prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Právní úprava analyzované zásady spočívá především v zákazu donucení k tomu, aby obviněný poskytoval proti sobě usvědčující důkazy a tvrzení. Zásada je tak do jisté míry spojena se základním právem, že nikdo nesmí být vystaven mučení či nelidskému zacházení. Pakliže je obviněný v trestním řízení aktivní a chce poskytnout doznání, nelze jej tohoto práva zbavit s odkazem na zásadu zákazu sebeobviňování, pakliže toto doznání pramení z jeho samotné vůle a dobrovolnosti. Spolupráce s orgány činnými v trestním řízení vždy záleží na konkrétním obviněném. Pro takovou spolupráci se rozhodnout může a nemusí. Obviněný má právo nevypovídat, ale zároveň má právo sdělit orgánům činným v trestním řízení úplnou pravdu o spáchaném trestném činu.

V právní úpravě obsažené v trestním řádu zákonodárce sice nesprávně užívá dva pojmy, které zaměňuje, když jako podmínku pro sjednání dohody o vině a trestu požaduje prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a následně v rámci odmítnutí návrhu na schválení o vině a trestu uvádí, že se k prohlášení obviněného o vině v dalším řízení nepřihlíží. Z hlediska právních předpisů České republiky a mezinárodních smluv však lze konstatovat, že

⁴¹ Projev zásady vyhledávací. Srov. nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2013, sp. zn. II. ÚS 2142/11, bod 17.

⁴² Srov. JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 25.

dohoda o vině a trestu a její právní úprava splňuje znaky požadované dodržáním zásady zákazu sebeobviňování. To vše bez ohledu na to, jestli zákonodárce v zákoně užívá jednu spojení „prohlášení, že spáchal skutek“, jednou „prohlášení viny“. Náprava této zjevné legislativní nesprávnosti by však byla vhodná z důvodu jednotnosti právní úpravy. Komentované ustanovení § 175a tr. řádu doplňuje, že: „*Prohlášení viny totiž znamená vlastně úplné doznání ke trestnému činu, a to jak pokud jde o všechny skutkové okolnosti včetně zavinění a protiprávnosti, tak pokud jde o jeho právní kvalifikaci (má tak závažnější důsledky)*.“⁴³ Prohlášení viny je tak pojmem širším a je v něm zahrnuto i prohlášení o spáchání skutku. Z praktického hlediska nemá mít dle citovaného komentovaného ustanovení tato odlišnost valný význam. Dle mého názoru by však bylo vhodné právní úpravu sjednotit. V každém případě však prohlášení obviněného nelze použít jako usvědčující důkaz proti němu.⁴⁴

Při sjednávání dohody o vině a trestu není možné měnit právní kvalifikaci skutku⁴⁵, který byl obviněným spáchán, což má sloužit jako pojistka před obchodováním se spravedlností⁴⁶. Obviněný má tedy možnost se státním zástupcem dojednat pouze výši případného trestu za stíhaný trestný čin, čímž není porušena rovnost před zákonem ve smyslu neporušení právní jistoty plynoucí z principů demokratického právního státu⁴⁷. Zároveň je takovou právní úpravou dodržen požadavek plynoucí ze zásad spravedlnosti⁴⁸, které říkají, že obdobné případy mají být rozhodovány stejně. Vraždu tak nelze právně kvalifikovat např. jako zabití, pokud nebudou splněny podmínky pro takovou právní kvalifikaci. Tím spíše by měl být obviněný právními předpisy bonifikován, neboť usnadní orgánům činným v trestním řízení práci spojenou s potřebou dokazování, zrychlí celkové trestní řízení a zefektivní práci soudů.

3.4 Zásada zákazu sebeobviňování v judikatuře soudů

Zásady trestního řízení, mezi které spadá i zásada zákazu sebeobviňování, jsou jisté vůči právní ideje, právní principy, které prostupují celé trestní řízení a jimiž je toto řízení ovládáno.⁴⁹ Takové zásady jsou však v trestním řádu a případných mezinárodních smlouvách, které jsou v souladu s čl. 10 Ústavy součástí právního řádu České republiky, specifikovány obecně a relativně široce. Z tohoto důvodu jsou tyto zásady často vykládány soudy, a jelikož mají svůj původ především v právu na spravedlivý proces, pak jsou vykládány i Ústavním soudem ČR, pokud jde o spory

⁴³ ŘÍHA, JIŘÍ. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2291.

⁴⁴ Rozdílně srov. § 91 až § 95 tr. řádu.

⁴⁵ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 46.

⁴⁶ Srov. MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 1., s. 21-22.

⁴⁷ MIKULE, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír (ed). *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 9 – 23.

⁴⁸ WINTR, Jan. *Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006, s. 220.

⁴⁹ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 864 s.

plynoucí z Listiny, resp. Evropským soudem pro lidská práva, pokud se jedná o porušení práv plynoucích z EÚLP. Pro účely této práce však bude níže uvedena pouze rozhodovací praxe soudů týkající se zásady zákazu sebeobviňování.

3.4.1 Judikatura Ústavního soudu ČR

V současné době Ústavní soud doposud neřešil případ, který by se týkal jakéhokoliv porušení zásady zákazu sebeobviňování v rámci řízení o uzavření dohody o vině a trestu, tudíž nelze vycházet z konkrétních případů, které by se analyzovaného institutu týkaly. Samotnou zásadou zákazu sebeobviňování se Ústavní soud zabýval již několikrát⁵⁰, a to nejen pouze ve vztahu k trestnímu řízení, ale např. i ke správnímu a civilnímu. I přesto však samotný střet této zásady a předmětného prohlášení o spáchání skutku, pro který je obviněný stíhán, prozatím na ústavněprávní soudní úrovni řešen nebyl. Vzhledem k samotné konstrukci právní úpravy týkající se dohody o vině a trestu, resp. řízení o schválení dohody o vině a trestu je navíc vysoce pravděpodobné, že uvedený střet na úrovni Ústavního soudu řešit nebude, a zůstane tomu tak pouze v rovině právní teorie.

Výše uvedený střet se často týká poskytování důkazů osobou obviněného orgánům činným v trestním řízení, resp. důkazů, jež mohou být pro obviněného usvědčující, a tudíž se na ně vztahuje ochrana zakotvená v právu na spravedlivý proces. Ústavní soud ve své rozhodovací praxi⁵¹ dovodil, že obviněného nelze nutit k vydání věci, k jejímuž vydání byl orgánem činným v trestním řízení vyzván dle § 78 odst. 1 tr. řádu, tím, že v případě neuposlechnutí této výzvy – nevydání věci – bude obviněnému uložena pořádková pokuta⁵², tedy obviněný nemůže být nucen k vydávání věci důležitých pro trestní řízení ukládáním pořádkových pokut. V takovém případě by se jednalo o donucení k poskytnutí usvědčujícího důkazu, který je zákonem a mezinárodními smlouvami zakázán. Orgány činné v trestním řízení mají v takovém případě využít zajišťovacího úkonu odnětí věci, který musí obviněný pouze strpět⁵³.

Dalšími spornými úkony v rámci trestního řízení jsou tzv. identifikační úkony. Tyto identifikační úkony lze dělit na dvě skupiny⁵⁴, a to na úkony, které lze rozdělit na úkony spojené s odběrem krve či jiné obdobné úkony, k jejichž provedení je nezbytný zásah do tělesné integrity a které nelze provést v případě odporu či nesouhlasu dotčené osoby, a dále jiné identifikační úkony spojené se zásahem do tělesné integrity, které nejsou tak závažné a intenzivní jako odběr krve,

⁵⁰ HERCZEG, J. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2010, č. 1-2, s. 38.

⁵¹ nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 402/05, bod IV.

⁵² ustanovení § 66 odst. 1 tr. řádu

⁵³ Srov. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...* s. 341 – 343.

⁵⁴ HERCZEG, J. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2010, č. 1-2, s. 39.

a úkony nevyžadující zásah do tělesné integrity.⁵⁵ Dle ustanovení § 114 odst. 4 tr. řádu, který byl do trestního řádu přijat novelou č. 321/2006 Sb., mají orgány činné v trestním řízení oprávnění překonat po předchozí marné výzvě obviněného odpor k provedení určitého úkonu. Toto oprávnění tedy překonává rozhodovací praxi Ústavního soudu týkající se možnosti překonání odporu k provedení úkonu⁵⁶ či donucení ukládáním pořádkových pokut.

Konečně pak Ústavní soud ve své judikatuře hovoří o zásadě zákazu sebeobviňování v souvislosti s tzv. doktrínou plodů z otráveného stromu⁵⁷ pocházející z rozhodovací činnosti⁵⁸ soudů ve Spojených státech amerických, jež se zabývá problematikou účinnosti důkazů použitých v trestním řízení. Ústavní soud použil tuto doktrínu v případě týkajícím rozhodnutí o prodloužení vazby⁵⁹. V souvislosti s touto doktrínou a dohodou o vině a trestu se však naskýtá problém, zda bude možné využít důkazy či prohlášení obviněného v rámci dohodovacího řízení, pokud na základě těchto prohlášení získá orgán činný v trestním řízení vědomost o důkazech sloužících k usvědčení obviněného, kdy však následně z uzavření dohody o vině a trestu sejde. Dojde-li k postupu uvedenému v ustanovení § 314s tr. řádu a věc bude vrácena do přípravného řízení, zákon stanoví, že se ke sjednané dohodě o vině a trestu nepřihlíží, a to včetně prohlášení viny obviněným.

V rámci sjednávání dohody o vině a trestu však mohl orgán činný v trestním řízení na základě prohlášení viny, resp. prohlášení o spáchání skutku, pro který je obviněný stíhán, získat informace o důkazech svědčících v neprospěch obviněného. Tyto důkazy však byly získány na základě předchozího postupu, jenž obsahoval procesní či jiné chyby zakládající povinnost vrácení věci do přípravného řízení⁶⁰. Důkazní prostředky tak mohly být získány nezákonně a ve smyslu výše popisované doktríny je následně nebude možné použít v rámci dalšího řízení. Otázkou také zůstává, co vše spadá pod prohlášení viny obviněného. Pokud k prohlášení viny obviněného nelze v dalším řízení přihlížet, není zcela jasné, zda je možné přihlížet k důkazům plynoucím z prohlášení viny obviněného. Pakliže by však státní zástupce inicioval zahájení dohodovacího řízení s tím, že je v důkazní nouzi a potřebuje mimo prohlášení obviněného získat i povědomost o důkazech podporujících obžalobu, jednalo by se o zneužití dohody o vině a trestu a důkazy získané skrze prohlášení obviněného by byly zcela jistě otrávenými plody, z kteréhožto důvodu by k nim nemělo být v řízení přihlíženo. Takový postup by sloužil i jako pojistka vůči uvážlivému přístupu státních zástupců k zahájení dohodovacího řízení.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 671/05, bod III.

⁵⁷ Anglický název: Fruit of the poisonous tree doctrine.

⁵⁸ rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Silverthorne Lumber Co., Inc. v. United States, 251 U.S. 385 (1920) ze dne 26. 1. 1920.

⁵⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. IV. ÚS 757/2000.

⁶⁰ Ustanovení § 314s tr. řádu.

3.4.2 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku jako ochránce základních lidských práv a svobod plynoucích z ustanovení Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod a jejích dodatkových protokolů rozhodoval o zásadě zákazu sebeobviňování zakotvené v čl. 6 odst. 1 EÚLP v několika případech. Za nejpodstatnější rozhodnutí lze považovat rozhodnutí ve věci Funke vs. Francie ze dne 25. února 1993, dále rozhodnutí ve věci Saunders vs. Spojené království ze dne 17. prosince 1996 a konečně to nejdůležitější rozhodnutí ve věci Jalloh vs. Německo ze dne 11. července 2006.⁶¹ V posledním zmiňovaném rozhodnutí stanovil ESLP čtyřstupňový test k principu zákazu sám sebe obviňovat.

Rozhodnutí ve věci Funke vs. Francie

V dané věci se německý občan dovolával konstatování zásahu do jeho práva na spravedlivý proces, ke kterému mělo dojít podáním obžaloby za trestný čin proti předpisům, jež upravovaly finanční styk se zahraničím, přičemž toto trestní řízení proti němu bylo zahájeno za účelem donucení pana Funke ke spolupráci při usvědčení sebe samého, a to i přesto, že Francie byla schopna obstarat si mezinárodní právní pomoc bez jeho přispění ve věci.⁶²

Soud v samotném rozhodnutí následně konstatoval, že „*celní orgány vyprovokovaly usvědčení pana Funkeho, aby získaly určité listiny, o nichž byly přesvědčeny, že musejí existovat, ačkoli si nebyly touto skutečností jisty. Protože nebyly schopny či ochotny si je opatřit jiným způsobem, pokusily se přimět stěžovatele, aby předložil důkazy o trestných činech, které údajně spáchal. Zvláštní rysy celního práva ... nemohou ospravedlnit takovéto porušení práva každého, “kdo je obviněn z trestného činu”, v mezích samostatného významu tohoto výrazu zakotveného v článku 6, aby mlčel a nepřispíval k obvinění sama sebe. Proto byl článek 6 odst. 1 porušen.*“⁶³

Rozhodnutí ve věci Saunders vs. Spojené království

V tomto rozhodnutí ESLP dále vymezil zásadu zákazu sebeobviňování v rámci trestního řízení tím směrem, že vinu obviněného je potřeba prokázat na základě důkazů získaných bez jakéhokoliv donucení či nátlaku činěného na osobu obviněného. Zároveň soud konstatoval, že je nezbytné

⁶¹ VARENINOVÁ, Sandra. *Princip nemo tenetur se ipsum accusare ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva* [online]. Epravo.cz, 16. září. 2013 [cit. 23. dubna 2017]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/princip-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare-ve-svetle-judikatury-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava-92244.html>>.

⁶² rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Funke vs. Francie ze dne 25. 2. 1993, č. 10828/84.

⁶³ Tamtéž. Srov. také VARENINOVÁ, Sandra. *Princip nemo tenetur se ipsum accusare ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva* [online]. Epravo.cz, 16. září. 2013 [cit. 23. dubna 2017]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/princip-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare-ve-svetle-judikatury-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava-92244.html>>.

respektovat právo nevyprávět.⁶⁴ Jinými slovy bylo v daném případě rozhodnuto, že pokud je doznání získáno za použití, byť jen sebemenšího, donucení, činí toto donucení ono doznání absolutně neúčinným.⁶⁵ Soud k takovému závěru dospěl i přesto, že EÚLP zásadu zákazu sebeobviňování explicitně neobsahuje.

Rozhodnutí ve věci Jalloh vs. Německo

Obviněný byl podezřelý ze spáchání drogového deliktu, kdy se orgány činné v trestním řízení dožadovaly zajištění důkazu o spáchání tohoto trestného činu. Jalloh odmítl vzít si dobrovolně dávidlo, pomocí něhož měl být zajištěn uvedený důkaz, načež mu toto dávidlo bylo vpraveno do těla násilně za pomoci čtyř policistů a lékaře, který mu jednak aplikoval intravenózně apomorfin, jednak prostřednictvím nasogastrické sondy do břicha fyziologický roztok smíchaný se sirupem ipekak. Po tomto zásahu dotyčný vyzvracel balíček obsahující kokain.⁶⁶

Vzhledem k závažnosti případu a možného řešení obdobných sporů do budoucna stanovil ESLP čtyřstupňový test zásahu do zásady zákazu sebeobviňování, kdy je při zásahu do této zásady nezbytné zkoumat (i) povahu donucení a (ii) stupeň donucení, (iii) existenci relevantních záruk v trestním řízení a (iv) použití takto získaného materiálu⁶⁷, k čemuž soud odkazuje na rozhodnutí ve věci *Tirado Ortiz a Lozano Martin vs. Španělsko*⁶⁸, *Heaney a McGuinness vs. Irsko*⁶⁹ a *Allan vs. Spojené království*⁷⁰.

3.5 Zhodnocení dohody o vině a trestu ve světle judikatury soudů

Z rozhodovací praxe Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva lze dovodit závěr, že zásada zákazu sebeobviňování musí být respektována především v přístupu k obviněnému při získávání důkazů a důkazních prostředků tak, že obviněného nelze donucovat k poskytnutí usvědčujících důkazů např. pořádkovými pokutami, nepřiměřeným zásahem do tělesné integrity, zahájením jiného řízení pro získání důkazů do jiného trestního řízení apod. Jinými slovy, zásada zákazu sebeobviňování je úzce spojena se zákazem mučení a nelidského zacházení, kdy tedy není možné obviněného nutit či vystavovat nelidskému zacházení či mučení z důvodu získání jeho

⁶⁴ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Saunders vs. Spojené království* ze dne 17. 12. 1996, č. 19187/91.

⁶⁵ Srov. DĚČEK, Milan. *Neúčinnost důkazů v trestním řízení*. Diplomová práce. 2013. s. 8.

⁶⁶ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Jalloh vs. Německo* ze dne 11. 7. 2006, č. 54810/00.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Tirado Ortiz a Lozano Martin vs. Španělsko* ze dne 15. 6. 1999, č. 43486/98.

⁶⁹ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Heaney a McGuinness vs. Irsko* ze dne 21. 12. 2000, č. 34720/97.

⁷⁰ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Allan vs. Spojené království* ze dne 5. 11. 2002, č. 48539/99.

doznání, či dalších usvědčujících důkazů. Takové jednání shledávají oba soudy jako rozporné se zásadami trestního řízení plynoucími jak z českých právních předpisů, tak z mezinárodních smluv.

Stěžejní podmínkou pro uzavření a následné schválení dohody o vině a trestu soudem je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán.⁷¹ Z uvedené formulace při užití jazykového výkladu⁷², který je tím prvotním kontaktem se samotným obsahem právní normy⁷³, lze dovodit, že obviněný má v rámci dohodovacího řízení možnost uzavřít dohodu se státním zástupcem, přičemž pro sjednání této dohody musí učinit dobrovolně a nenuceně prohlášení o spáchání skutku, pro nějž bylo zahájeno trestní řízení, tedy skutku, pro který je stíhán. Ve smyslu dalších ustanovení trestního řádu, ústavních zákonů a mezinárodních smluv pak lze dospět k závěru, že samotné prohlášení obviněného o spáchání skutku nelze v žádném případě považovat za porušení zásady zákazu sebeobviňování, neboť tak činí v rámci dohodovacího řízení zcela dobrovolně a nenuceně, z kteréhožto důvodu je mu navíc ustanoven advokát v rámci nutné obhajoby, jenž dohlíží nad dodržováním zákonnosti sjednávání dohody o vině a trestu. Pokud by byl obviněný donucen k samotnému prohlášení, lze takové prohlášení považovat za usvědčující důkaz obviněného, jenž byl orgánem činným v trestním řízení získán v rozporu se základními zásadami trestního řízení i s rozhodovací praxí Ústavního soudu a ESLP, a takové procesní pochybení či dokonce porušení základních práv obviněného by bylo důvodem pro neschválení dohody o vině a trestu⁷⁴.

Podrobíme-li ono prohlášení o spáchání skutku obviněným, které se střetává se zásadou zákazu sebeobviňování, čtyřstupňovému testu z rozhodovací praxe ESLP, pak lze zkonstatovat následující. Jako první podmínku je nezbytné zkoumat povahu donucení. I přes formulaci samotného zákona se jedná o jednání obviněného, kterým sám sebe obviňuje a poskytuje důkazní prostředek proti sobě orgánům činným v trestním řízení. V rámci dohodovacího řízení a zákonné úpravy tak dochází k dobrovolnému prohlášení obviněného, kterým sám sebe obviňuje ze spáchání stíhaného skutku. Povaha donucení je tak v daném případě dobrovolná a nelze ji ani nazvat donucením, neboť pouze obviněný sám se může rozhodnout, zda se ke spáchání skutku přizná, či nikoliv. Bez jeho prohlášení nelze pokračovat v dohodovacím řízení, resp. není možné dohodu předložit soudu ke schválení, neboť v ní absentuje podstatná náležitost.

Druhým atributem vytvořeného testu je stupeň donucení, který se odvíjí od samotné povahy donucení. Stupeň donucení je v rámci sjednávání dohody nulový, když zde schází jakékoliv

⁷¹ ustanovení § 175a odst. 3 tr. řádu.

⁷² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...* s. 65.

⁷³ Srov. MELZER, Filip. *Metodologie a nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 87 – 90.

⁷⁴ ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu.

donucení. Uvážíme-li řízení, které je procesně bezchybné a zcela v souladu se zákonem a mezinárodními smlouvami, pak není prohlášení obviněného možné považovat za prohlášení získané donucením. Dohodovací řízení je založeno na prvku dobrovolnosti. Obviněný sice nemá z procesního hlediska nástroj, kterým by mohl zahájit vyjednávání dohody, avšak pokud je toto zahájeno, je sjednávání a splnění podmínek zbaveno jakéhokoliv donucení. Nikoho nelze nutit k uzavření dohody o vině a trestu. Za situace, kdy by státní zástupce tvrdil, že postavení obviněného bude v rámci standardního trestního řízení mnohem horší, pokud nepřistoupí na podmínky navrhované dohody, pak je nutný zásah obhájce, jehož přítomnost je v tomto okamžiku obligatorní podmínkou, který zhodnotí, zda má státní zástupce pravdu či zda se jedná o pouhé zastrašování a donucení k uzavření dohody. Obhájce by měl následně obviněnému doporučit správný postup.⁷⁵ Pakliže by se jednalo o druhou možnost, došlo by k porušení zásady zákazu sebeobviňování.

Relevantní záruky v trestním řízení jsou dány zákonnými ustanoveními § 175a a násl., resp. § 314o a násl. tr. řádu. Obviněnému jsou při sjednávání dohody o vině a trestu poskytnuty záruky ve formě ustanovení obhájce v rámci nutné obhajoby. Důležitou zárukou je rovněž podmínka, že prohlášení obviněného je dostatečně opřeno o dosud opatřené důkazy a výsledky přípravného řízení, kdy nejsou důvodné pochybnosti o tom, že by prohlášení obviněného mohlo být nepravdivé.⁷⁶ Další zárukou je schválení sjednané dohody o vině a trestu soudem v rámci řízení o schválení dohody o vině a trestu, kdy navíc soud má možnost jednak nařídit předběžné projednání dohody o vině a trestu⁷⁷, jednak dohodu neschválit a vrátit věc do přípravného řízení, pokud jsou naplněny podmínky § 314r odst. 2 tr. řádu, přičemž k prohlášení viny uskutečněné obviněným nelze v dalším řízení přihlížet⁷⁸. Za poslední záruku lze pak považovat možnost nesjednávat dohodu o vině a trestu a nechat svou věc projednat ve standardním trestním řízení se všemi náležitostmi a postupem dle trestního řádu.

Konečně pak čtvrtý stupeň testu, tedy použití získaného materiálu, vztáhnout na onu zákonnou povinnost nepřihlížet na prohlášení uskutečněné obviněným, které zákonodárce odlišně⁷⁹ označuje jako prohlášení viny. Tato záruka poskytuje dostatečné ujištění obviněného, že jeho věc bude případně projednána zcela bez přihlídnutí k takovému prohlášení.

S posledním stupněm testu se však nabízí výše řešená otázka, jak procesně nakládat s důkazy, které byly dále v řízení získány na základě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je

⁷⁵ Ve Spojených státech amerických je obhájce navíc odpovědný za případné poskytnutí nesprávné rady při dohodovacím řízení. Srov. BIBAS, Stephanos. Incompetent Plea Bargaining and Extrajudicial Reforms. *Harvard Law Review*, 2013, roč. 150, s. 151 – 152.

⁷⁶ ustanovení § 175a odst. 1, odst. 2 tr. řádu.

⁷⁷ ustanovení § 314p odst. 1 písm. c) tr. řádu.

⁷⁸ ustanovení § 314s tr. řádu.

⁷⁹ ŘÍHA, JIŘÍ. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2291.

stíhán. V takovém případě se jedná o důkazy přirovnávané k plodům z otráveného stromu. Důkazy získané v souvislosti s tímto prohlášením, kvůli nimž by mohl být obviněný usvědčen a odsouzen, by rovněž měly být procesně nepoužitelné, resp. by k nim nemělo být přihlíženo (za předpokladu, že prohlášení obviněného bylo učiněno na základě porušení práva na spravedlivý proces obviněného, resp. došlo-li v dohodovacím řízení k závažnému porušení práv obviněného). Problematickým se však v takovém případě jeví možná zneužitelnost dohodovacího řízení, které by mohlo sloužit k úmyslnému znemožnění použití důkazů v rámci dalšího řízení, čímž by mohlo dojít k vynesení zprošťujícího rozsudku z důvodu nedostatku jiných důkazů, na jejichž základě by mohl být obviněný usvědčen a odsouzen.

Z celkového pohledu české a mezinárodní právní úpravy a rozhodovací praxe soudů není prohlášení obviněného, resp. samotná dohoda o vině a trestu rozporná se zásadou zákazu sebeobviňování. Právní úprava dohodovacího řízení splňuje veškeré podmínky kladené na dodržování práva na spravedlivý proces. Poskytování usvědčujících skutečností a důkazů vůči obviněnému a jím samým není obecně zakázáno. Zakázáno je získávání takových skutečností a důkazů za použití mučení či nelidského zacházení, či jiných případů rozebraných v rámci rozhodovací praxe soudů. Obviněný si totiž může být vědom toho, co spáchal, trestný čin mohl spáchat úmyslně, a navíc je odhodlán se ke spáchání tohoto trestného činu přiznat, což je v konečném důsledku ve standardním trestním řízení bráno jako polehčující okolnost⁸⁰. Jistá míra bonifikace obviněného při spolupráci se státním zástupcem při odhalování jím spáchaného trestného činu dohodnutím výše trestu je tak prostředkem, který se vzhledem k výše uvedenému jeví jako zcela zákonný a vhodný.

⁸⁰ ustanovení § 41 písm. k), l) tr. zákoníku.

4. Dohoda o vině a trestu v právním řádu Ruska

4.1 Historické aspekty dohody o vině a trestu v Rusku

Vývoj ruského trestního práva do dnešní podoby nastal jako ve všech zemích bývalého Sovětského svazu po rozpadu tohoto útvaru v 90. letech 20. století. Tento vývoj lze nejvýrazněji pozorovat především u zemí východní Evropy, které do svých právních řádů začaly přijímat mnoho nových předpisů v souladu s předpisy Evropské unie, Rady Evropy a požadavky Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.⁸¹ Oblast trestního práva je však z důvodu odlišností právních řádů jednotlivých zemí a jejich historického vývoje oblastí práva, kterou nelze harmonizovat či unifikovat na úrovni většího počtu států. Mezi jednotlivými státy může být upravena spolupráce v oblasti trestních věcí, různá úprava extradičních smluv apod.

Rusko však přijalo rovněž značnou řadu reforem, v nichž se oprostilo od předchozí formy inkvizičního trestního procesu. K tomuto došlo především zakotvením článku 123 odst. 3 Ústavy Ruské federace, jenž upravuje principy trestního řízení jako řízení sporného a také zaručuje rovnost zbraní.⁸² Jelikož se nejednalo o jedinou změnu, bylo nezbytné přijmout nový procesní předpis, k čemuž došlo přijetím Kodexu trestního procesu federace, který byl přijat jako zákon č. 174-FZ ze dne 18. 12. 2001. Tvůrci tohoto zákona se při jeho tvorbě inspirovali americkými právníky a rozhodli se do tohoto kodexu zakomponovat řízení dohody o vině a trestu, resp. jemu obdobné řízení.⁸³

Při přijetí tohoto institutu byly stejně jako v České republice různé názorové proudy. V rámci Ruska však panovaly obavy plynoucí ze strachu ze zneužívání tohoto nástroje ruskou vládou, pomocí něhož donutí nevinné lidi k doznání se ke spáchání trestných činů, které nespáchali.⁸⁴ Rozbor politické situace v jiných zemích sice není předmětem této práce, avšak je nutné uznat, že politické faktory jsou jedny z významných faktorů ovlivňujících tvorbu zákonů v každé zemi, tudíž je při normotvorbě nutné zohlednit a odargumentovat i takové obavy. I přes různá negativa a názory proti přijetí takové úpravy byla obdoba řízení o schválení dohody o vině a trestu do ruského práva zařazena. Obavy z možného korupčního rozhodování soudů však i nadále trvají, nehledě na ustanovení nového trestněprávního procesního předpisu a záruk, které při samotném řízení obviněný má.⁸⁵

⁸¹ TURNER, Jenia I. *Plea Bargaining Across Borders*. Wolters Kluwer, 2009. s. 141.

⁸² Ústava Ruské federace.

⁸³ TURNER, Jenia I. *Plea Bargaining Across Borders*. Wolters Kluwer, 2009. s. 141 – 142.

⁸⁴ ORLAND, Leonard. *Essay and Translation. A Russian Legal Revolution*. Connecticut Journal of International Law Association, 2002 s. 147.

⁸⁵ TURNER, Jenia I. *Plea Bargaining Across Borders*. Wolters Kluwer, 2009. s. 147.

4.2 Právní úprava dohody o vině a trestu v právní řádu Ruska

Řízení o schválení dohody o vině a trestu má v ruském trestním právu odlišné označení, avšak materiálně se jedná o úpravu obdobnou našemu řízení. Toto řízení je upraveno v části 10., kapitole 40. Kodexu trestního řízení nazvané: „ОСОБЫЙ ПОРЯДОК ПРИНЯТИЯ СУДЕБНОГО РЕШЕНИЯ ПРИ СОГЛАСИИ ОБВИНЯЕМОГО С ПРЕДЪЯВЛЕННЫМ ЕМУ ОБВИНЕНИЕМ“⁸⁶. Toto označení je tak vhodnější vzhledem k povaze daného institutu, neboť reflektuje skutečnost, že se jedná o zvláštní postup soudu pro vydání odsuzujícího rozsudku s jistou bonifikací v případě, kdy obviněný souhlasí se vznesenými obviněními proti němu. Podmínky návrhu na takové řízení včetně samotných procesních podmínek je pak upraveno jednotně v ustanoveních čl. 314 – 317 Kodexu.

Ve zmíněném ustanovení je upraven postup na zahájení zvláštního řízení pro soudní rozhodnutí věci. Právo podat návrh na zahájení tohoto řízení má pouze obviněný, když Kodex stanoví, že „obviněný má právo, se souhlasem veřejného či soukromého prokurátora a oběti, prohlásit, že souhlasí s obviněním, pro které je stíhán, a podat návrh pro vyslovení trestu bez provedení soudního řízení v trestních věcech týkajících se trestných činů, za jejichž spáchání stanoví trestní zákon Ruské federace trest odnětí svobody nepřesahující deset let.“⁸⁷ Soud může následně takový návrh obviněného schválit, pokud je jisté, že si obviněný uvědomuje povahu a následky svého návrhu, a pokud je návrh podán dobrovolně a po předchozí konzultaci s obhájcem obviněného.⁸⁸

Soud má po podání takového návrhu možnost jej odmítnout ve dvou případech. Prvním z důvodů odmítnutí návrhů je, že obviněný nesplňuje požadavky v ustanovení čl. 314 odst. 2 Kodexu, tedy si neuvědomuje povahu a následky svého návrhu, či návrh není podán dobrovolně a po předchozí konzultaci s obhájcem. Druhým důvodem je pak nesouhlas některé z osob soukromého či veřejného prokurátora anebo oběti. V obou případech má soud povinnost zahájit standardní trestní řízení ve věci a rozhodovat v něm.

Ustanovení čl. 315 Kodexu podrobněji upravuje postup podávání návrhu. V každém případě je nutné, aby prohlášení obviněného bylo učiněno jím samotným v přítomnosti obhájce. Obhájce musí být k takovému úkonu předvolán soudem, pokud jej o tomto úkonu neinformuje obviněný, jeho zákonný zástupce či jiná osoba.⁸⁹ Obviněný může toto prohlášení, resp. samotný návrh učinit při seznáání se spisem a důkazním materiálem týkajícím se trestného činu, pro jehož spáchání je stíhán, o kterémžto seznáání se musí být učiněn oficiální zápis do protokolu⁹⁰. Druhá možnost,

⁸⁶ Český překlad: *Zvláštní postup pro soudní vyřízení věci v případě souhlasu obviněného se vzneseným obviněním.*

⁸⁷ Čl. 314 bod 1. Kodexu trestního řízení.

⁸⁸ Čl. 314 bod 2. Kodexu

⁸⁹ Čl. 315 bod 1. Kodexu

⁹⁰ Čl. 218 Kodexu

kdy lze učinit návrh, má obviněný v rámci předběžného projednání obžaloby⁹¹, jenž je soud povinen nařídit v případech stanovených procesním předpisem.⁹²

Předposlední ustanovení⁹³ týkající se řízení o zvláštním rozhodnutí věci v ruském procesním předpise pak upravuje v deseti bodech všechny potřebné procesní úkony soudu či stran směřující k dodržení podmínek pro podání a schválení návrhu obviněného a samotný průběh takového řízení. Dle ustanovení čl. 316 bodu 5. Kodexu soud neprovádí v rámci tohoto řízení přezkoumání a hodnocení důkazů jako ve standardním řízení, nicméně může přezkoumat okolnosti charakterizující osobu obviněného a přitěžující či polehčující okolnosti rozhodné pro stanovení trestu. Pakliže shromážděné důkazy dokládají a potvrzují obvinění, s nímž obviněný souhlasil, vysloví soud vinu a obviněnému udělí trest v rozmezí, které nesmí svou horní hranici přesahovat dvě třetiny horní hranice trestu, kterou lze za trestný čin udělit, resp. dvě třetiny horní hranice zpřísněného trestu, kterou lze za daných okolností uložit.⁹⁴

Možnost opravného prostředku v rámci zákonného či kasačního řízení lze povolit pouze v případě, že nebyly dodrženy podmínky v ustanovení čl. 316 Kodexu.⁹⁵ Jelikož dané ustanovení upravuje celkové řízení o návrhu na schválení dohody včetně jejích materiálních podmínek, lze říci, že taková úprava možnosti odvolání proti rozhodnutí o dohodě o vině a trestu je adekvátní a dostatečná.

4.3 Srovnání a zhodnocení právní úpravy Ruska a ČR

Řízení o schválení dohody o vině a trestu, řízení o zvláštním soudním vyřízení trestní věci a samotné podmínky pro sjednání a schválení návrhů potřebných pro taková řízení jsou jak v českém trestním řádu, tak v ruském Kodexu upraveny obdobně. Prvním rozdílem, který odlišuje tyto dvě právní úpravy, je však již samotná terminologie týkající se řízení. V ruském procesním předpise není uvedeno shodné označení „dohoda o vině a trestu“ či „řízení o schválení dohody o vině a trestu“, ale jde o „zvláštní řízení pro soudní vyřízení věci“. Materiálně však jde o shodný institut s několika odlišnostmi.

Obviněný musí v případě ruského řízení prohlásit, že souhlasí s obviněním ze spáchání trestného činu, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, čímž uznává svou vinu za spáchání trestného činu. Česká právní úprava je v tomto opatrnější a požaduje pouze prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Ruská i česká podmínka se může jevit jako zásadně shodná. Ani

⁹¹ čl. 229 bod 2. Kodexu

⁹² čl. 315 bod 2. odst. 2) Kodexu

⁹³ čl. 316 Kodexu

⁹⁴ čl. 315 bod 7. Kodexu

⁹⁵ čl. 317 Kodexu

jedna úprava totiž nepožaduje, aby obviněný prohlásil, že je vinen ze spáchání trestného činu, pro který bylo zahájeno trestní řízení. V případě obou zemí došlo k takové formulaci právního předpisu z důvodu existence zásady, že o vině a trestu může rozhodnout pouze soud.⁹⁶

Další podmínkou, která musí být pro podání návrhu splněna, je zákonný požadavek, že tento návrh je možné podat pouze v případě řízení o trestných činech, u nichž horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nepřesahuje deset let. Znamená to, že obviněný může podat návrh i v případě, kdy zákon stanoví horní hranici trestní sazby v délce trvání deseti let. Toto je odlišné od české právní úpravy, kdy dohodu o vině a trestu nelze uzavřít v případě zvláště závažných zločinů, tedy těch úmyslných trestných činů, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.⁹⁷ Jednak tedy není v ruské právní úpravě návrhu řešeno, zda jde o trestný čin úmyslný či nedbalostní, jednak je možnost podání návrhu širší než v české právní úpravě.

Podstatnou odlišností oproti české právní úpravě je odlišnost procesní strany iniciující podání návrhu. V ruské právní úpravě náleží tato možnost, resp. právo podat návrh obviněnému, a to v určitém časovém úseku trestního řízení. Z čistě zákonného hlediska tomuto návrhu nemusí předcházet jakékoliv dohodovací řízení mezi obviněným, prokurátorem či obětí. Jako pojistka proti určité svévoli obviněného je však stanovena podmínka souhlasu soukromého či veřejného prokurátora, resp. oběti trestného činu s podaným návrhem obviněného. Dispoziční právo tak má v daném případě obviněný a soud má povinnost v případě splnění zákonem stanovených podmínek tento návrh akceptovat a rozhodnout o něm vyslovením viny a stanovením trestu v určité snížení maximální hranici.

Určení konkrétní hranice výše trestu, kterou lze v rámci takového řízení uložit, je další odlišností právních úprav. Česká republika ve svém právním řádu žádné takové omezení nemá, a proto je pouze na účastnících dohodovacího řízení, jak moc „výhodnou“ dohodu o vině a trestu uzavřou. U ruské právní úpravy je však takové ustanovení pochopitelné, neboť na rozdíl od české právní úpravy nemá obviněný možnost sjednat si onu vyšší sazbu, kterou mu soud uloží výměnou za spolupráci v rámci řízení a za zrychlení celého procesu. Obviněný tak sice má dispoziční právo zahájit zvláštní řízení, avšak výši trestu nakonec určuje soud, nikoliv dohoda stran. V případě zahájení tohoto zvláštního řízení tak má obviněný zákonnou jistotu, že uložený trest nebude vyšší než dvě třetiny horní hranice trestní sazby, resp. zprísňené trestní sazby za daný trestný čin. Případné soudem nesprávné určení výše trestu je možné napadnout opravným prostředkem tehdy, pokud by bylo porušeno ustanovení požadující, aby byl trest adekvátní vůči spáchanému trestnému

⁹⁶ Srov. ustanovení čl. 40 odst. 1 Listiny, obdobně čl. 49 ruské ústavy.

⁹⁷ ustanovení § 14 odst. 3 tr. zákoníku.

činu a okolnostem jeho spáchání. Zde je možné shledat jisté slabé místo právní úpravy a možné zneužití tohoto zvláštního typu řízení v neprospěch obviněného.

Za zcela správné lze na druhou stranu považovat zakotvení institutu nutné obhajoby u prohlášení o souhlasu s obviněním a pak samotným řízením před soudem, kdy obhájce musí být ze zákona přítomen jednání, při němž dochází ke schválení návrhu. V tomto případě může jít o inspirační zdroj do české právní úpravy, kdy by měla být do zákon povinnost být zastoupen obhájcem i v samotném řízení o schválení dohody o vině a trestu, nejen při jejím sjednávání.

Možnost opravných prostředků v ruském procesním právu lze konečně považovat za dostatečnou a obdobnou jako úpravu v českém právním řádu, kdy lze rozhodnutí o návrhu napadnout opravným prostředkem pouze v případě, že byla porušena práva obviněného zakotvená v úpravě tohoto zvláštního řízení pro soudní vyřízení věci.

5. Alternativa k dohodě o vině a trestu v Číně

5.1 Historické aspekty čínské právní úpravy

V čínské právní úpravě prozatím není upravena dohoda o vině a trestu v té podobě, v jaké ji známe z evropských právních řádů či z právního řádu Spojených států amerických. V rámci širší reformy trestního řízení však Čína začala do svého inkvizičně komponovaného trestního řízení přidávat prvky sporného trestního řízení, a to od roku 1996.⁹⁸ Učinila tak na základě domácího a mezinárodního vlivu, kdy tehdejším cílem čínské politiky bylo rovněž přijmout některé prvky sporného trestního procesu do jejich moderně pojatého inkvizičního procesu.⁹⁹ Čína tedy do svých trestních předpisů zakomponovala tzv. „*summary trial*“¹⁰⁰, což v českém překladu znamená „*zkrácené řízení*“. Nejedná se však o zkrácené řízení upravené v českém trestním řádu, nýbrž o jinou formu vyřízení trestní věci soudem.

5.2 Právní úprava zkráceného řízení v čínském právním řádu

Úprava zkráceného řízení, které je obdobou českého řízení o vině a trestu, je zakotvena v trestním řádu Čínské lidové republiky, konkrétně v části třetí, oddíl II: Řízení před soudem prvního stupně, pododdíl 3: Zkrácené řízení, ustanovení čl. 208 – 215. Ze samotného zařazení je patrné, že toto zkrácené řízení je svěřeno do pravomoci lidového soudu prvního stupně. Zároveň se jedná o jeden ze tří typů řízení vedených před lidovým soudem prvního stupně. Jako první je upraveno řízení ve věcech zahájených na podnět veřejného prokurátora, druhé řízení je pak řízení ve věcech zahájených na podnět soukromého prokurátora a poslední pak je samotné zkrácené řízení. Právní úprava zkráceného řízení následně stanoví podmínky, které je potřeba splnit pro projednání případu ve zkráceném řízení, a zároveň stanoví podmínky a situace, za nichž není přípustné takové projednání trestní věci.

Zkrácené řízení lze zahájit v případě věci spadající do jurisdikce lidového soudu prvního stupně, pokud jsou skutečnosti případu jasné a důkazy jsou konkrétní a jejich množství dostatečné.¹⁰¹ Dále musí obviněný prohlásit, že je vinen spácháním trestného činu, a nesmí mít vůči jeho obvinění žádné výhrady.¹⁰² Poslední pozitivní podmínkou je neexistence výhrad obviněného vůči návrhu na provedení zkráceného řízení v jeho věci, neboť zkrácené řízení může být provedeno na návrh lidového prokurátora v rámci zastupování veřejné obžaloby.¹⁰³

⁹⁸ TURNER, Jenia I. *Plea Bargaining Across Borders*. Wolters Kluwer, 2009. s. 198.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Původní znění: 简易程序.

¹⁰¹ čl. 208 odst. 1 TR ČLR.

¹⁰² čl. 208 odst. 2 TR ČLR.

¹⁰³ čl. 208 odst. 3 TR ČLR.

Negativními podmínkami, za nichž není možné konat zkrácené řízení, jsou následující skutečnosti:

- obviněný je zrakově či sluchově postižený, nebo trpí vadou řeči anebo se jedná o mentálně postiženého člověka, který neztratil veškerou schopnost rozpoznat a ovládat své jednání,
- případ má rozsáhlý společenský dopad,
- někteří ze spoluobviněných v případech společného řízení neprohlásí, že jsou vinni, nebo mají námitky vůči návrhu na konání zkráceného řízení, nebo
- existence okolností, za nichž není možné projednat věc ve zkráceném řízení.¹⁰⁴

Projednání věci před soudem se pak odehrává jak před samosoudcem, tak před senátem. Pakliže se má zkrácené řízení vést pro trestný čin, na který je stanovena absolutní trestní sazba trestu odnětí svobody nejvýše tří let, pak takové zkrácené řízení spadá do působnosti samosoudce. V případech, kdy je stanovena taková sazba ve výši přesahující tři roky, pak zkrácené řízení v takové věci spadá do působnosti senátu. V rámci zkrácených řízení musí být lidová prokuratura zastoupena lidovým prokurátorem.¹⁰⁵

V rámci samotného řízení pak soud zjišťuje názor obviněného na skutečnosti týkající se jeho obvinění, informuje jej o zákonných ustanoveních týkajících se zkráceného řízení a ověřuje, zda obviněný souhlasí s návrhem na provedení zkráceného řízení.¹⁰⁶ Dokazování se v průběhu zkráceného řízení rovněž neprovádí, avšak za předpokladu, že soud umožní obviněnému před vynesením rozsudku přednést svou závěrečnou řeč.¹⁰⁷

Čínská právní úprava trestního procesu stanovuje lhůty, v nichž musí být ve zkráceném řízení rozhodnuto. Věci spadající do působnosti samosoudce (dle výše uvedeného) musí být rozhodnuty do 20 dní od přijetí návrhu. Pokud se jedná o věci spadající do působnosti senátu, pak se lhůta prodlužuje na měsíc a půl.¹⁰⁸ Vyjde-li v rámci zkráceného řízení najevo, že konkrétní věc není vhodná pro její vyřízení ve zkráceném řízení, pak lidový soud zahájí standardní řízení dle pododdílu 1 či pododdílu 2 trestního řádu Čínské lidové republiky.

5.3 Srovnání a zhodnocení právní úpravy Číny a ČR

Zrychlené řízení v čínském právním řádu je obdoba dohody o vině a trestu v českém právním řádu, avšak v právních úpravách je možné najít více rozdílů než v případě ruského řízení. I přesto

¹⁰⁴ čl. 209 TŘ ČLR

¹⁰⁵ čl. 210 TŘ ČLR

¹⁰⁶ čl. 211 TŘ ČLR

¹⁰⁷ čl. 213 TŘ ČLR

¹⁰⁸ čl. 214 TŘ ČLR

je však možné zhodnotit kvalitu a strukturu právní úpravy v rámci komparace s Českou republikou a hodnotami, které český právní řád respektuje.

Právní úprava zrychleného řízení vyžaduje splnění podmínek pro to, aby trestní věc mohla být v takovém typu řízení projednána a rozhodnuta. Stejně jako v českém trestním řádu je upraveno oprávnění prokurátora iniciovat projednání věci ve zrychleném řízení, pokud jsou pro něj splněny podmínky. K projednání věci ve zrychleném řízení není vyžadován souhlas poškozeného či oběti trestného činu, ačkoliv taková skutečnost by mohla být za jistých okolností podřazena pod negativní podmínky zrychleného řízení dle ustanovení čl. 209 odst. 4 ČTR.

Čínský trestní řád stanoví i negativní podmínky, za kterých nelze takové řízení konat, přičemž tyto důvody jsou více než zajímavé. Zrychlené řízení nelze konat v případě definovaného tělesného či mentálního postižení. Tato podmínka je zde zakotvena z důvodu přesně určené lhůty, v níž musí být věc v takovém řízení vyřízena. V případech osob tělesně či duševně znevýhodněných by řízení ve finále mohlo trvat déle z důvodu zajištění např. tlumočnicků do znakového jazyka, ustanovení zástupců, jejich následné předvolání apod. Řízení by tak překročilo povolenou délku a mohlo by dojít k porušení zákonného procesu. Spornou negativní podmínkou se pak z hlediska českého právního řádu a jeho zásad může jevit nemožnost projednat věc ve zrychleném řízení, jedná-li se o případ s podstatným společenským dopadem. Tento pojem není nikde v ČTR definován či rozveden. Pokud by takové ustanovení obsahoval český trestní řád, mohlo by se jednat o porušení zásady *nullum crimen sine lege certa*, neboť je takovým ustanovením porušena určitost zákona.

Podstatnou odlišností čínského zrychleného řízení oproti českému řízení o schválení dohody o vině a trestu je absence obhájce, resp. nutného obhájce jak u prohlášení ve smyslu pozitivních podmínek zrychleného řízení, tak i u samotného následného řízení před soudem. Z hlediska politické situace a častému porušování lidských práv v Číně¹⁰⁹ se naskytá otázka, zda je taková právní úprava vhodná a dostatečná. Před soudem se nevyskytují pouze a jen osoby práva znalé, nedisponují zpravidla takovým odborným aparátem, aby byly schopny se samy hájit v rámci soudní pře. Z tohoto důvodu se jeví jako vysoce vhodné zakotvit potřebu obhajoby u jakýchkoliv typů řízení, v nichž je jednou z podmínek prohlášení viny obviněného. V ostatních případech se totiž může obviněný snadno stát terčem zmanipulovaného procesu, které v Číně existují ve velké míře.¹¹⁰ Na druhou stranu by obviněný mohl za jiných podmínek (zakotvení nutné obhajoby) být zastoupen

¹⁰⁹ *World Report 2016: China* [online]. Human Rights Watch [cit. 7. června 2017]. Dostupné na: <<https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/china-and-tibet>>

¹¹⁰ Srov. IYENGAR, Rishi. *Alleged Confessions From Detained Chinese Lawyers Prompt Fears of an Unfair Trial* [online]. TIME, 20. července 2015 [cit. 7. června 2017]. Dostupné na: <<http://time.com/3963913/china-lawyers-detained-confession-beijing-fengrui-zhou-shifeng/>>.

přiděleným obhájcem, avšak i zde je otázka, do jaké míry by takový obhájce byl schopný čelit čínské prokuratuře či soudu, a to s odkazem na výše uvedené.¹¹¹

Obviněný rovněž s prokuraturou nevyjednává výši trestu, který mu má být uložen. Zrychlené řízení tak může v konečném důsledku znamenat pouze rychlejší vyřízení věci, aniž by z toho pramenila výhoda pro obviněného v podobě nižšího trestu za spolupráci. Taková úprava řízení pak slouží především pro soudní aparát k rychlejšímu vyřízení trestních věcí, čímž však může dojít k potencionálnímu ohrožení základních práv.

Poslední zvláštností, jak již bylo výše uvedeno, je stanovení fixní hranice lhůty, v níž lze danou věc vyřídit. Dle statistik pekingského soudu byla standardní řízení trvající několik hodin zkrácena na dobu kratší než jednu hodinu, v některých případech se doba projednání trestní věci zkrátila dokonce na 20 minut.¹¹² Celá právní úprava zrychleného řízení přináší záruky zrychleného a efektivního řízení pouze pro soudní aparát Čínské lidové republiky. Obviněný není v takovém řízení zastoupen obhájcem, není zaručena nižší hranice trestu za spolupráci v rámci zrychleného řízení a na projednání věci je daný časový limit. Taková úprava je pro evropské, resp. české poměry, principy a zásady nejen trestního práva nepředstavitelná. Obviněnému nejsou zaručena práva plynoucí ze spravedlivého procesu, lze jej tak v Číně vůbec nazvat.

¹¹¹ Kapitola 5.2

¹¹² PRESCOTT, Jeffrey. *Efficiency and Justice in Summary Criminal Trials* [online]. Legal Daily, 24. července 2003 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupné na: <http://www.law.yale.edu/documents/pdf/Efficiency_and_Justice.pdf>.

6. Využití dohody o vině a trestu v ČR

Jak již bylo uvedeno, dohoda o vině a trestu byla do českého právního řádu přijata z důvodu zrychlení a zefektivnění řízení v trestních věcech. Nejvyšší státní zastupitelství samo uvádí, že institut dohody o vině a trestu stále považuje za významný institut v trestním řádu, který má potenciál výrazně zjednodušit a zrychlit trestní řízení, pakliže obviněný v trestní věci zaujímá sebekritický a vstřícný postoj a zájem na rychlejším skončení trestní věci je převažující nad trestní represí plynoucí z trestního řízení, to vše za pochopitelného přihlídnutí k zájmům poškozeného.¹¹³ I přes tuto skutečnost a přesvědčení Nejvyššího státního zastupitelství bývá dohoda o vině a trestu využívána pouze ve zlomcích případů, resp. přibližně v desetině procenta trestních věcí z celkového nápadu. Jako důvod tohoto podužívání dohody o vině a trestu uvádí Nejvyšší státní zastupitelství skutečnost, že dle názoru státních zástupců uzavírání dohody o vině a trestu by nemělo být samoučelné, nýbrž by jej mělo být užíváno pouze v případech, kdy z něj bude plynout nezastupitelný přínos jak pro orgány činné v trestním řízení, tak pro věc samotnou (zkrácení délky řízení, získání klíčového důkazu za účelem vyhnutí se důkazní nouzi apod.).¹¹⁴

Tato kapitola rozebírá využití institutu dohody o vině a trestu v trestním řízení vedeným u okresních soudů v České republice v rozmezí let 2012 – 2016, resp. do prvního kvartálu roku 2017. Zároveň budou porovnávány souhrnné statistiky využití tohoto institutu mezi okresními, resp. obvodními soudy spadajícími do obvodů jednotlivých krajských soudů, tedy Městského soudu v Praze (Praha), Krajského soudu v Praze (StC), Krajského soudu v Českých Budějovicích (JC), Krajského soudu v Plzni (ZC), Krajského soudu v Ústí nad Labem (SC), Krajského soudu v Hradci Králové (VC), Krajského soudu v Brně (JM) a Krajského soudu v Ostravě (SM). V rámci této kapitoly jsou využity statistiky týkající se trestních věcí jako celků, nejedná se tak o statistiky využívání tohoto institutu u jednotlivých fyzických či právnických osob.

6.1 Využití dohody o vině a trestu v rámci celé ČR

Dohoda o vině a trestu měla jako každý nový institut relativně pomalý rozjezd v jejím užívání, jak je možné vidět z tabulky¹¹⁵ a grafu¹¹⁶. V roce 2012, kdy nabyla novela zakotvující tento institut účinnosti, byl podán návrh na uzavření dohody o vině a trestu v celkem 20 případech, z nichž došlo

¹¹³ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2015 (textová část) [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, 23. června 2016 [cit. 30. května 2017]. Dostupné na: <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2015/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2015_-_textova_cast.pdf>.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Příloha č. 1

¹¹⁶ Příloha č. 2

v daném kalendářním roce ke schválení sedmi těchto návrhů. Oproti poměru nápadu, jenž byl v daném roce 81801 věcí, se jednalo o využití dohody v celkem 0,02 % případů¹¹⁷. Jeden návrh byl státním zástupcem vzat zpět. V tomto roce se jednalo o institut nový, navíc ho bylo možné využívat až v druhé polovině roku. Takové číslo je vzhledem k těmto skutečnostem pochopitelné.

Rok 2013 s sebou přinesl prudký nárůst ve využívání návrhů na dohodu. Celkem bylo v daném roce podáno 113 návrhů na schválení dohody o vině a trestu, z kteréhožto počtu jich soudy schválili do konce roku 2013 celkem 67. Jeden návrh byl státním zástupcem vzat zpět. Poměr nápadu a návrhů na schválení dohody se tak zvýšil z 0,02 % za předchozí rok na 0,13 %.¹¹⁸ Oproti předchozímu roku je tak vidět znatelný nárůst věcí, v nichž podávali státní zástupci návrh na schválení dohody o vině a trestu. Byť šlo v předchozím roce o novinku v trestním řádu, následující rok v poměru překročil užívání z předchozího roku.

V roce 2014 došlo k poklesu počtu podaných návrhů na schválení dohody o vině a trestu. Dohoda byla navržena v případě 85 trestních věcí, a to z celkového nápadu 84359 věcí. V tomto roce se však nově ve statistikách objevilo odmítnutí dvou návrhů soudem. Ve dvou případech tak nedošlo ke schválení návrhu na uzavření dohody o vině a trestu soudem. Jeden návrh byl vzat zpět státním zástupcem. Poměr nápadu oproti podaným návrhům byl celkem 0,10 %.¹¹⁹

Následující rok došlo k prudkému poklesu nápadu trestních věcí, a to o více než 10000 trestních věcí oproti roku 2014. I přesto však došlo k nárůstu počtu podání návrhu na schválení dohody o 5 návrhů, celkem jich bylo podáno 90. Z tohoto počtu pak soudy schválily 65 návrhů a tři odmítly. Užívání dohody o vině a trestu se v roce 2014 vyšplhalo na 0,12 %.¹²⁰

V roce 2016 došlo k dalšímu poklesu nápadu trestních věcí na soudy, kdy se tento ustálil na hodnotě 68652, tedy o přibližně 6000 trestních věcí méně než v roce 2015. Návrhů na schválení bylo státními zástupci podáno 89, tedy přibližně totožný počet oproti předchozímu roku. Soudy stihly v daném roce schválit 75 takových návrhů. Žádný návrh nebyl odmítnut a žádný nebyl vzat zpět. Procento užití bylo v roce 2016 stejné jako v roce 2013, tedy 0,13 %.¹²¹

Letošní rok je z hlediska statistických dat¹²² zpracován pouze za období od 1. 1. 2017 do 31. 3. 2017. Do tohoto data napadlo na soudy 16240 věcí, z nichž byl návrh na schválení dohody o vině a trestu podán státními zástupci v 19 případech. V 15 případech pak soudy takové návrhy schválily. Žádný návrh nebyl odmítnut a jeden byl vzat státním zástupcem zpět. Pakliže bude

¹¹⁷ Jedná se o počet trestních věcí jednak za celý rok, jednak všech trestních věcí, tedy i o těch trestných činech, o nichž není možné uzavřít dohodu o vině a trestu.

¹¹⁸ Počítáno ze součtu všech trestních věcí, tedy i těch, pro které není možné uzavřít dohodu o vině a trestu.

¹¹⁹ Počítáno ze součtu všech trestních věcí, tedy i těch, pro které není možné uzavřít dohodu o vině a trestu.

¹²⁰ Počítáno ze součtu všech trestních věcí, tedy i těch, pro které není možné uzavřít dohodu o vině a trestu.

¹²¹ Počítáno ze součtu všech trestních věcí, tedy i těch, pro které není možné uzavřít dohodu o vině a trestu.

¹²² Justice.cz

dodržena tato tendence poměru mezi nápadem trestních věcí na soud a počtem podaných návrhů, bude se ke konci roku tento poměr rovnat číslu 0,12 %.¹²³

6.2 Využití dohody o vině a trestu v rámci jednotlivých soudních obvodů

Oproti výše uvedenému srovnání je zajímavější srovnání mezi jednotlivými soudními obvody krajských soudů. Okresní soudy v těchto obvodech v souhrnu vykazují značné rozdíly ve využívání postupu podle § 175a a násl. tr. řádu. Z tabulky¹²⁴ a přehledného grafu¹²⁵, které obsahují informace o počtu podaných návrhů na schválení v jednotlivých soudních obvodech z celkového počtu¹²⁶, vyplývá, že prvenství v počtu návrhů podaných na soud patří a každý rok drží soudy a státní zastupitelství spadající do soudního obvodu Krajského soudu v Brně. Jako druhý lze uvést obvod spadající pod Krajský soud v Praze. O třetí příčku se pak podílí soudy a státní zastupitelství spadající do obvodu Krajského soudu v Ostravě a Krajského soudu v Plzni.

V případě ostatních soudů a státních zastupitelství je podání návrhu na dohodu o vině a trestu spíše výjimečnou záležitostí. Počty těchto návrhů jsou za jednotlivá léta téměř konstantní a zpravidla nevykazují žádné markantní výkyvy, které by nasvědčovaly efektu nárazovosti či znatelného zlepšení využívání tohoto institutu.

6.3 Zhodnocení využívání dohody o vině a trestu

Z výše uvedených statistik a závěrů vyplývá, že míra využívání dohody o vině a trestu se pohybuje v konstantní míře od 0,12 do 0,13 %, a to i přes znatelný úbytek v nápadu trestních věcí na jednotlivé soudy. Návrhy na dohodu o vině a trestu jsou podávány v desítkách případů z několika desítek tisíc trestních věcí, které ročně napadnou na soudy. Zakotvení tohoto institutu s sebou mělo přinést především ulehčení soudům od někdy zdlouhavých trestních řízení, které by bylo možné vyřešit dohodou o vině a trestu. Takový byl i legislativní cíl, kterým je zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Dohoda o vině a trestu je v právním řádu již šestým rokem a stále se dle statistik nedaří naplňovat její účel. Státní zástupci k soudům návrhy nepodávají, a ty tak o nich nemohou rozhodovat a ušetřený čas investovat do zrychlení skutkově i právně náročnějších věcí. Do budoucna by bylo na místě zjistit příčiny, proč státní zástupci dohodu o vině a trestu

¹²³ Počítáno ze součtu všech trestních věcí, tedy i těch, pro které není možné uzavřít dohodu o vině a trestu, a to jen za 1. čtvrtletí roku 2017.

¹²⁴ Příloha č. 3.

¹²⁵ Příloha č. 4.

¹²⁶ Kapitola 6.1

využívají v minimu případů, byť Nejvyšší státní zastupitelství tento institut vítá a považuje jej za významný nástroj v trestním řízení.¹²⁷

Znatelné rozdíly mezi jednotlivými soudními obvody jsou rovněž zarážející. Pakliže jsou státní zástupci a soudy v obvodu Krajského soudu v Brně, Krajského soudu v Praze, Krajského soudu v Ostravě a Krajského soudu v Plzni schopni využívat návrhy na schválení dohody o vině a trestu v relativně vysokém počtu oproti ostatním obvodům, není důvodu, aby tak nečinili i státní zástupci činní v ostatních soudních obvodech. Dle mého názoru není kriminalita v jednotlivých krajích z hlediska její typologie a páchaných trestných činů rozdílná do takové míry, aby se užití dohody o vině a trestu lišilo v jednotlivých soudních obvodech tak markantně, jak tomu je v České republice.

Druhým námětem do budoucna by tak mohlo být prozkoumání či zjištění příčiny, proč jsou takové rozdíly mezi jednotlivými obvody. Ve zprávě Nejvyššího státního zastupitelství tato informace chybí. Nevím, zda je to z důvodu, že by si NSZ takto znatelných rozdílů nevšimlo, či zda je spokojeno s celkovou statistikou využívání tohoto institutu. Vrchní státní zástupkyně JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D., konstatovala v rámci Olomouckých právnických dnů 2017 pořádaných na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, že samotné využívání takových institutů dohody o vině a trestu je v režii státních zástupců a záleží, zda se jim zalíbí či nikoliv, zda jej budou chtít používat, neboť se jedná o institut nový a „neznámý“.¹²⁸ Pakliže je však daný institut pouze novinkou v oblasti trestního práva České republiky a případné rozpory se základními zásadami trestního řízení nedosahují takové intenzity, aby porušovaly základní práva osob zakotvená Ústavou, LZPS či lidskoprávními mezinárodními smlouvami, neexistuje důvodu, proč takový institut nevyužívat a proč nenaplnovat účel, k němuž byl do českého právního řádu zakotven.

¹²⁷ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2015 (textová část) [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, 23. června 2016 [cit. 30. května 2017]. Dostupné na: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2015/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2015_-_textova_cast.pdf.

¹²⁸ BRADÁČOVÁ, Lenka. Citace panelového bloku Olomouckých právnických dnů 2017.

7. Úprava dohody o vině a trestu *de lege ferenda*

Jedním z cílů této práce bylo po kritickém zhodnocení české právní úpravy a prozkoumání zahraničních úprav (mezinárodních smluv a zahraničních právních řádů) navrhnout úpravu právní úpravy v České republice. Hlavní návrhy, které je nezbytné učinit, správně hodnotí v rámci své publikace¹²⁹ Ščerba, kdy poukazuje na nedostatky aktuální úpravy. Vzhledem k matérii zpracované v této práci se jeví jako vhodné upravit v rámci dohodovacího řízení následující.

Předně by bylo vhodné upravit legislativní nesrovnalosti v současném znění trestního řádu v ustanoveních týkajících se podmínek uzavření dohody o vině a trestu a následného řízení o schválení takové dohody. Ustanovení § 175a odst. 1 tr. řádu vyžaduje k uzavření dohody o vině a trestu prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Jak bylo popsáno výše¹³⁰, slovní spojení „spáchal skutek, pro který je stíhán“ je legislativní klíčkou, pomocí níž zákonodárce obešel konstrukci, podle které by měl obviněný prohlásit, že je vinen ze spáchání trestného činu. Takové prohlášení, resp. taková právní úprava by mohla být v rozporu s ustanovením čl. 40 odst. 1 Listiny, podle kterého o vině rozhoduje pouze soud, nikoliv obviněný. Na druhou stranu však zákonodárce v ustanovení § 314s tr. řádu uvádí, že v případě vrácení věci do přípravného řízení se v takovém řízení nepřihlíží i dohodě o vině a trestu, a to včetně prohlášení viny obviněného. Obviněný však dle předchozího citovaného ustanovení viny nikde v rámci dohodovacího řízení neprohlašuje. Prohlašuje pouze, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Z důvodu právní jistoty je proto na místě tuto zjevnou legislativní chybu odstranit, neboť takováto právní úprava může být následně vykládána v neprospěch obviněného a mohla by ve svém důsledku zvýhodňovat orgány činné v trestním řízení.

V návaznosti na § 314s tr. řádu bych *de lege ferenda* navrhoval právní úpravu použitelnosti důkazů získaných v rámci či na základě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Zákon v citovaném ustanovení stanoví nedostatečné podmínky pro naplnění zásady zákazu sebeobviňování a s tím spojené doktríny plodů získaných z otráveného stromu. Zákon neupravuje, jak naložit s důkazy získanými v rámci dohodovacího řízení, pokud následně nedojde ke schválení návrhu dohody o vině a trestu soudem. S ohledem na závazky plynoucí z mezinárodních smluv a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva by měly být důkazy získané na základě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, vyloučeny z následné možnosti použití v dalším řízení. Touto úpravou by byla odstraněna možná nerovnost v postavení orgánů činných v trestním řízení a obviněného, kdy by OČTŘ mohly z taktických důvodů či z důvodů důkazní nouze

¹²⁹ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu...*

¹³⁰ Kapitola 3.3

navrhnout zahájení dohodovacího řízení, aby získali povědomost o důkazech prozatím chybějících, a to at' již o osobě obviněného, tak i osobách jiných.

Další právní úprava vyplývá z ruské právní úpravy dohodovacího řízení. Jedná se o zakotvení nutné obhajoby nejen v případě sjednávání podmínek dohody o vině a trestu, ale rovněž zastoupení obhájcem při samotném veřejném zasedání před soudem. Nutná obhajoba v takovém případě zaručuje nejen zákonné jednání státního zástupce při sjednání podmínek, za nichž obviněný přistoupí k prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, ale zároveň bude zaručen i spravedlivý průběh soudního řízení. Z hlediska obhájců je taková úprava rovněž vhodná, neboť budou motivováni se více do řízení o schválení návrhu dohody o vině a trestu zapojit, jelikož dojde k navýšení počtu úkonů dle advokátního tarifu. Obhájcům se tím pádem zvýší odměna za zastupování obviněného v rámci nutné obhajoby.

V rámci čínské právní úpravy jsem nenašel žádné vhodné ustanovení, které by mohlo být přijato do českého trestního řádu. Výše uvedené návrhy by naše právní úprava uvítala. Došlo by tím ke zvýšení záruk v rámci dohodovacího řízení, čímž by byl zvýšen standard práva na spravedlivý proces pro obviněného. České trestní právo procesní očekává velkou rekonstrukci, v níž by tyto nedostatky a doporučení mohly být zapracovány.

Závěr

Dohoda o vině a trestu jako institut pocházející z amerického právního řádu s sebou přinesl řadu otázek v rovině teorie trestního práva i aplikační praxe. Primárním účelem této diplomové práce bylo kriticky zhodnotit právní úpravu dohody o vině a trestu a řízení o ní ve světle zásady zákazu sebeobviňování plynoucí jak z českých právních předpisů, tak z mezinárodních smluv. Dalším účelem této práce bylo komparovat právní úpravu dohody o vině a trestu či její alternativy v právním řádu Ruska a Číny. Pro doplnění pak bylo v práci zmíněno a rozebráno i využití institutu dohody o vině a trestu jednak v rámci České republiky, jednak pak v rámci jednotlivých soudních obvodů. Konečně pak měla tato práce za cíl navrhnout právní úpravu *de lege ferenda* na základě analýzy právní úpravy České republiky v návaznosti na zásadu zákazu sebeobviňování, resp. na základě provedené komparace s jinými právními řády.

Pokud se jedná o zhodnocení dohody o vině a trestu jako institutu (ne)rozporného se zásadou zákazu sebeobviňování, lze konstatovat, že právní úprava není v rozporu s požadavky českého právního řádu a mezinárodních smluv na respektování zásady zákazu sebeobviňování. Právní úprava je rovněž souladná s rozhodovací praxí Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. I přes tato pozitiva je na místě poukázat na problém použití důkazů získaných na základě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán v případě, kdy nedojde ke schválení návrhu na uzavření dohody o vině a trestu a vrácení trestní věci do přípravného řízení. Takové důkazy mohou naplňovat podmínky plynoucí ze zásady plodů získaných z otráveného stromu a jejich užití v následujícím řízení může být problematické. Rovněž je potřeba sjednotit legislativní terminologii obsaženou v právní úpravě dohody o vině a trestu, aby nečinila interpretační či aplikační potíže.

Při komparaci právní úpravy české a ruské bylo zjištěno několik rozdílů, které jsou popsány v příslušné kapitole. Především se jedná o právo obviněného zahájit řízení o schválení návrhu na jiné vyřízení trestní věci soudní cestou, což je obdoba české dohody o vině a trestu. Za podstatný rozdíl pak lze považovat povinné zastoupení obviněného obhájcem i v rámci řízení před soudem, kdy obhájce musí být tomuto jednání přítomen. Takový přístup byl rovněž navržen v kapitole *de lege ferenda*, neboť by jeho zařazení významně zlepšilo právní úpravu dohody o vině a trestu.

Čínská úprava zná alternativní vyřízení trestní věci v rámci tzv. trestního řízení, které se nejvíce blíží českému dohodovacímu řízení. V této právní úpravě však lze vidět odlišnou právní kulturu a odlišné právní prostředí. Obviněný v takovém řízení nemá nárok na obhájce v rámci nutné obhajoby a přítomnost obhájce není ani podmínkou zahájení zrychleného řízení. Zároveň právní řád Číny upravuje přesnou lhůtu, v níž musí být trestní věc vyřízena. Z čínského právního prostředí

nelze použít žádné ustanovení jako inspirační zdroj, neboť nezapadá do českého pojetí trestního práva procesního.

Využití dohody o vině a trestu v České republice vykazovalo téměř totožné výsledky v rámci jednotlivých let. Užívání tohoto institutu mělo v prvním roce účinnosti novelizovaného trestního řádu pomalý začátek, následně se však každoročně míra jeho užívání ustálila na relativně stejné hranici. Tato hranice se v jednotlivých letech od druhé poloviny roku 2012 do prvního čtvrtletí roku 2017 ustálila na hodnotě 0,12 % - 0,13 %, tedy v 0,12 až 0,13 % případů z celkového nápadu trestních věcí na soudy došlo k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Ze statistik rovněž plynulo, že celkový nápad trestních věcí rok od roku klesá. Druhou částí srovnání užití tohoto institutu bylo porovnání počtu podaných návrhů na dohodu o vině a trestu státními zástupci k jednotlivým soudům v rámci soudních obvodů krajských soudů. Z této statistiky vyšel nejlépe soudní obvod Krajského soudu v Brně, ve kterém bylo pravidelně podáno nejvíce návrhů na schválení dohody o vině a trestu. Mezi jednotlivými soudy byly znatelné rozdíly, z kteréhožto důvodu by bylo vhodné se na tuto problematiku v další práci zaměřit.

V rámci kapitoly návrhů *de lege ferenda* byly navrženy tři nejpodstatnější legislativní návrhy, které by v naší právní úpravě podstatně pomohly vylepšit současné dohodovací řízení. Předně by bylo vhodné sjednotit terminologii uvedenou v rámci úpravy dohodovacího řízení, a to především v části podmínek pro sjednání dohody o vině a trestu a následné procesní úpravy postupu v případě neschválení dohody o vině a trestu. S tímto souvisí druhé doporučení do budoucna spočívající v novelizaci právní úpravy, která by výslovně zakotvila postup orgánů činných v trestním řízení v oblasti zacházení se získanými důkazy na základě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Konečně pak se jeví jako nutné zakotvit podmínku nutné obhajoby i na samotné řízení o schválení návrhu dohody o vině a trestu, kde by byla upravena obligatorní přítomnost obhájce v rámci dohodovacího řízení před soudem.

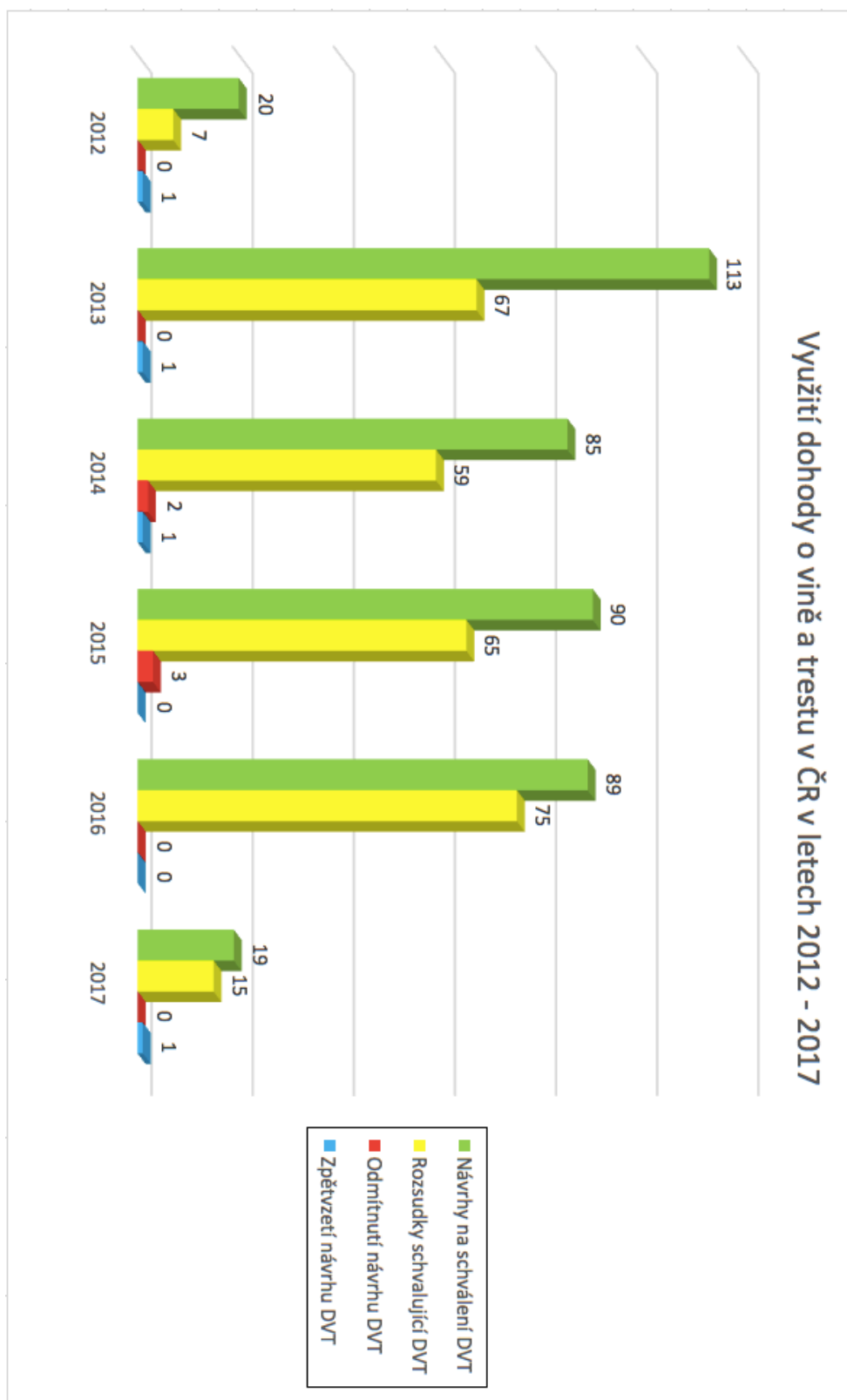
Práce kriticky zhodnotila dosavadní právní úpravu a navrhla možnosti, jak současnou právní úpravu vylepšit. Vyhodnocení statistik týkajících se využití dohody o vině a trestu v praxi zodpovědělo otázku, zda se daří státním zástupcům a soudům plnit účel, pro nějž došlo k přijetí tohoto zahraničního institutu do českého právního řádu. Ze statistik vyplynulo, že dosavadní využití není takové, aby došlo k zefektivnění a urychlení trestního řízení v případech, kde je to možné. Samotné srovnání s cizími právními úpravami přineslo zajímavé informace z právních řádů z odlišných právních prostředí. Byť neměly vždy povahu přínosu pro náš právní řád, jejich informační přínos je rozhodně vysoký.

Na základě výše uvedených závěrů lze zkonstatovat, že cíle práce byly naplněny.

Příloha č. 1¹³¹

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nápad tr. věcí k OS	81801	85612	84359	74007	68652	16240
Návrhů na schválení DVT	20	113	85	90	89	19
Rozsudek schvalující DVT	7	67	59	65	75	15
Odmítnutí DVT	0	0	2	3	0	0
Zpětvzetí návrhu	1	1	1	0	0	1
Poměr nápadu a návrhů (v %)	0,02%	0,13%	0,10%	0,12%	0,13%	0,12%

¹³¹ **Zdroj:** MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Výkazy soudů a státních zastupitelství z let 2012 – 2017* [online]. Justice.cz [cit. 29. května 2016]. Dostupné na: <<http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html;jsessionid=118ba34ceff6705e9f4d8a008946>>.

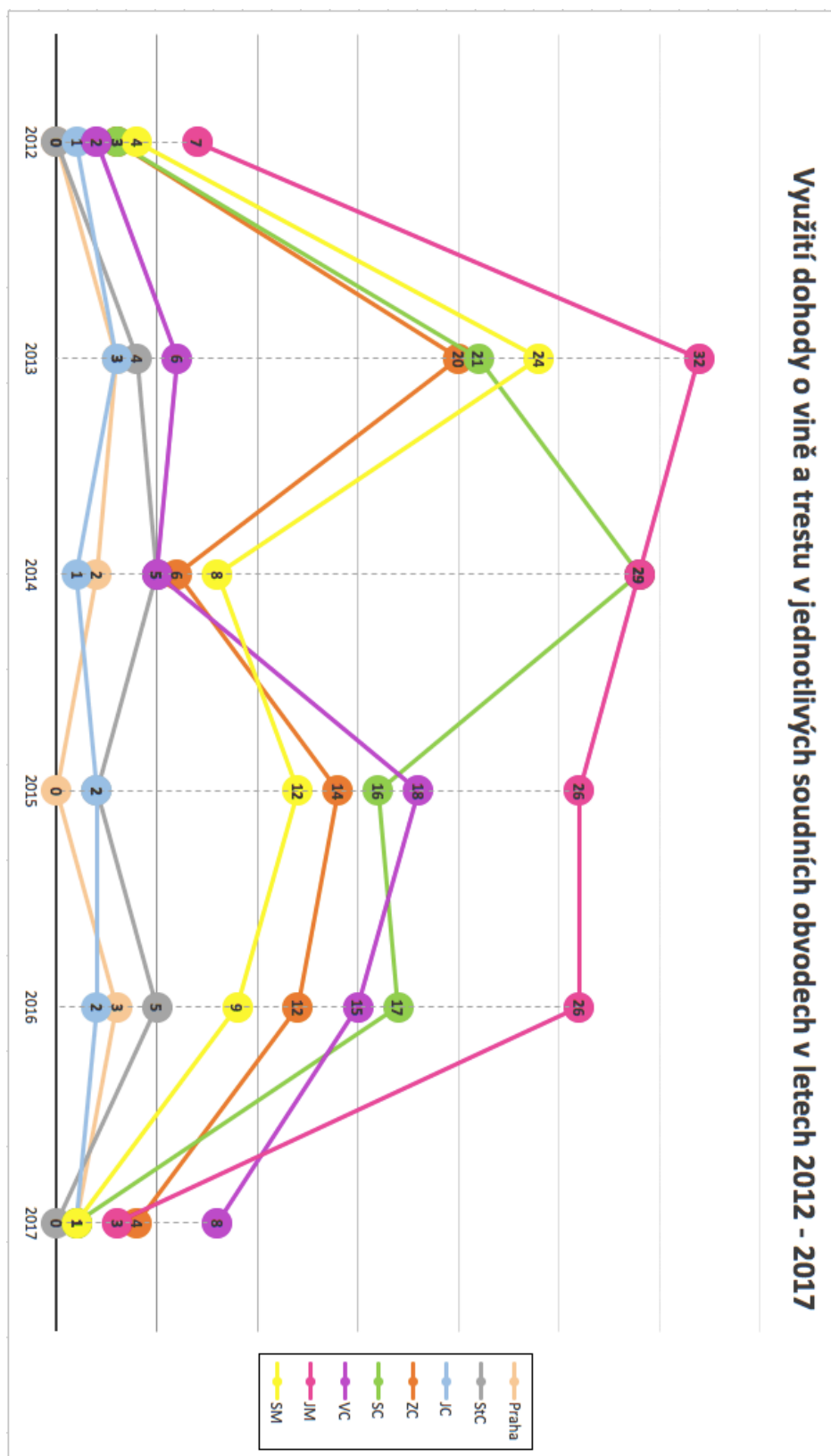

¹³² Zdroj: Vlastní graf

Příloha č. 3¹³³

Návrhů na schválení DVT	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	20	100,00%	113	100,00%	85	100,00%	90	100%	89	100,00%	19	100,00%
Praha	0	0,00%	3	2,65%	2	2,35%	0	0%	3	3,37%	1	5,26%
SC	0	0,00%	4	3,54%	5	5,88%	2	2%	5	5,62%	0	0,00%
JC	1	5,00%	3	2,65%	1	1,18%	2	2%	2	2,25%	1	5,26%
ZC	3	15,00%	20	17,70%	6	7,06%	14	16%	12	13,48%	4	21,05%
SC	3	15,00%	21	18,58%	29	34,12%	16	18%	17	19,10%	1	5,26%
VC	2	10,00%	6	5,31%	5	5,88%	18	20%	15	16,85%	8	42,11%
JM	7	35,00%	32	28,32%	29	34,12%	26	29%	26	29,21%	3	15,79%
SMI	4	20,00%	24	21,24%	8	9,41%	12	13%	9	10,11%	1	5,26%

¹³³ **Zdroj:** MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Výkazy soudů a státních zastupitelství z let 2012 – 2017* [online]. Justice.cz [cit. 29. května 2016]. Dostupné na: <<http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html;jsessionid=118ba34ceff6705e9f4d8a008946>>.

¹³⁴ Zdroj: Vlastní graf

Seznam použitých zdrojů

a) Monografie

- DĚČEK, Milan. *Neúčinnost důkazů v trestním řízení*. Diplomová práce. 2013. 57 s.
- FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 928 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 848 s.
- MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1166 s.
- MELZER, Filip. *Metodologie a nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 296 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Doboda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 128 s.
- TURNER, Jenia I. *Plea Bargaining Across Borders*. Wolters Kluwer, 2009. 320 s.
- WINTR, Jan. *Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006, s. 278.

b) Komentáře

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, 1280 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1320.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1844.

c) Odborné články

- BIBAS, Stephanos. Incompetent Plea Bargaining and Extrajudicial Reforms. *Harvard Law Review*, 2013, roč. 150, s. 150 – 174.
- HERCZEG, Jiří. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2010, č. 1-2, s. 38 – 47.
- JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 19 – 25.

NETT, Alexander. K odklonu v trestním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 4, s. 171 – 179.

MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Restorativní potenciál trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 10, s. 233 - 241.

MATOUŠEK, Oldřich, MATOUŠKOVÁ, Andrea. Cíle při profesionální práci s obětí a pachatelem násilného trestného činu – restorativní přístup. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 198 - 203.

MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 1., s. 3 – 26.

ORLAND, Leonard. *Essay and Translation. A Russian Legal Revolution*. Connecticut Journal of International Law Association, 2002, s. 133 – 387.

PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 77 – 79.

ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 2, s. 33 – 36.

d) Příspěvky ve sbornících

STRÉMY, Tomáš (ed). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Trnava: Leges, 2015, 376 s.

e) Právní předpisy

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České Republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb., v aktuálním znění.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Trestní řád Čínské lidové republiky. Překlad dostupný na:
<<https://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/criminal-procedure-law-of-the-peoples-republic-of-china>>.

Ústava Ruské federace. Anglický překlad dostupný na:
<<http://www.constitution.ru/en/10003000-01.htm>>.

Kodexu trestního řízení Ruské federace č. 174-FZ/2001. Anglický překlad dostupný na:
<<http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru065en.pdf>>.

f) Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. IV. ÚS 757/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 402/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 671/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2013, sp. zn. II. ÚS 2142/11.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Funke vs. Francie ze dne 25. 2. 1993, č. 10828/84.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Saunders vs. Spojené království ze dne 17. 12. 1996, č. 19187/91.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Tirado Ortiz a Lozano Martin vs. Španělsko ze dne 15. 6. 1999, č. 43486/98.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Heaney a McGuinness vs. Irsko ze dne 21. 12. 2000, č. 34720/97.

Rozsudek ESLP ve věci P. G. a J. H. proti Spojenému království ze dne 25. 9. 2001, č. 44787/98.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Allan vs. Spojené království ze dne 5. 11. 2002, č. 48539/99.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Jalloh vs. Německo ze dne 11. 7. 2006, č. 54810/00.

Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Silverthorne Lumber Co., Inc. v. United States, 251 U.S. 385 (1920) ze dne 26. 1. 1920.

a) Internetové zdroje

IYENGAR, Rishi. *Alleged Confessions From Detained Chinese Lawyers Prompt Fears of an Unfair Trial* [online]. TIME, 20. července 2015 [cit. 7. června 2017]. Dostupné na:
<<http://time.com/3963913/china-lawyers-detained-confession-beijing-fengrui-zhou-shifeng/>>.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Výkazy soudů a státních zastupitelství z let 2012 – 2017* [online]. Justice.cz [cit. 29. května 2016]. Dostupné na: <<http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html;jsessionid=118ba34eff6705e9f4d8a008946>>.

PETŘÍČEK, Libor. *K postavení poškozeného v trestním řízení* [online]. Epravo.cz, 21. října. 2003 [cit. 10. května 2017]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-postaveni-poskozeneho-v-trestnim-rizeni-22115.html>>.

PRESCOTT, Jeffrey. *Efficiency and Justice in Summary Criminal Trials* [online]. Legal Daily, 24. července 2003 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupné na: <http://www.law.yale.edu/documents/pdf/Efficiency_and_Justice.pdf>.

ŠVÁSTA, Pavel. *Několik krátkých úvah k problematice aplikace zásady nemo tenetur na právnické osoby* [online]. Právní prostor, 2. března 2015 [cit. 26. dubna 2017]. Dostupné na: <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/nekolik-kratkych-uvah-k-problematice-aplikace-zasady-nemo-tenetur-na-pravnicke-osoby>>.

VARENINOVÁ, Sandra. *Princip nemo tenetur se ipsum accusare ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva* [online]. Epravo.cz, 16. září. 2013 [cit. 23. dubna 2017]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/princip-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare-ve-svetle-judikatury-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava-92244.html>>.

World Report 2016: China [online]. Human Rights Watch [cit. 7. června 2017]. Dostupné na: <<https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/china-and-tibet>>.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2015 (textová část) [online]. Nejvyšší státní zastupitelství, 23. června 2016 [cit. 30. května 2017]. Dostupné na: <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2015/Zprava_o_cinnosti_SZ_za_rok_2015_-_textova_cast.pdf>.

Ostatní zdroje

BRADÁČOVÁ, Lenka. Citace panelového bloku Olomouckých právnických dnů 2017 konaných na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá institutem dohody o vině a trestu jako alternativním řešením trestní věci a jejím případným rozporem se zásadou zákazu sebeobviňování. Cílem diplomové práce je podrobit současnou právní úpravu dohody o vině a trestu kritické analýze v souvislosti se závazky plynoucími z ústavních předpisů a mezinárodních smluv. Práce rovněž obsahuje komparaci právní úpravy České republiky s právními úpravami Ruska a Číny. Součástí práce je konečně vyhodnocení využívání dohody o vině a trestu v České republice od doby jejího přijetí až do současnosti. Práce je členěna do sedmi kapitol, které jsou dále členěny do podkapitol.

První kapitola se zabývá obecnou teorií týkající se alternativních řešení trestních věcí, odklonů v trestních věcech a dalšími nástroji restorativní justice. Ve druhé kapitole je pak popsáno řízení týkající se dohody o vině a trestu od počátku jejího sjednávání až po rozhodnutí soudu. Třetí kapitola analyzuje právní úpravu zásady zákazu sebeobviňování v českém právním řádu, mezinárodních smlouvách a v rozhodovací praxi Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Čtvrtá kapitola komparuje právní úpravu dohody o vině a trestu v České republice a v Rusku, pátá kapitola pak komparuje čínskou právní úpravu. Šestá kapitola obsahuje vyhodnocení používání dohody o vině a trestu v České republice v letech 2012 – 2017. Konečně pak sedmá kapitola přináší návrhy právní úpravy *de lege ferenda*.

Summary

This diploma thesis deals with the institute of the Plea Bargaining as an alternative solution of a criminal case and its possible contradiction with the privilege against self-incrimination. The aim of this thesis is to critically analyze the current legal regulation of the plea bargaining according to the obligations resulting from constitutional regulations and international treaties. The thesis also compares the legal regulation of the Czech Republic with the legal regulations of Russia and China. Finally, the thesis contains the evaluation of the use of the plea bargaining from the time of its adoption to the present. The thesis is divided into seven chapters, which are further subdivided into subchapters.

The first chapter deals with the general theory of alternative solutions of criminal cases, diversions in criminal cases and other instruments of restorative justice. The second chapter describes the proceedings of the plea bargaining from a beginning of its negotiation to a final decision of a court. The third chapter analyzes the privilege against self-incrimination in the law of the Czech Republic, international treaties and in judicial practice of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights. The fourth chapter compares the legal provision of the plea bargaining in the Czech Republic and Russia, the fifth chapter then compares it with the Chinese law. The sixth chapter contains the evaluation of the use of the plea bargaining in the Czech Republic from 2012 to 2017. Finally, the seventh chapter presents the legislative proposals *de lege ferenda*.

Klíčová slova

Dohoda o vině a trestu, alternativní řešení trestních věcí, obviněný, státní zástupce, vina, zásada zákazu sebeobviňování, zvláštní řízení pro soudní vyřízení věci, zkrácené řízení.

Key Words

Plea Bargaining, Alternative Solutions of Criminal Cases, Prosecutor, Guilt, Privilege against Self-incrimination, Special Proceedings for Judicial Settlement of a Case, Summary Judgment.